

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ

В. Н. КАРАЗИНА

СОЦІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної роботи

на тему

«Критерії актуальності та достовірності медіа під час правового режиму воєнного стану в Україні»

Виконав: студент 4 курсу групи СМК-42
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 061 Журналістика

Олізаренко Д.С.

Керівник: старший викладач кафедри туристичного бізнесу та
країнознавства, викладач кафедри
міжнародних відносин, міжнародної
інформації та безпеки Проценко М.В.

Харків – 2024

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1.	Визначити тему і методи для аналізу практичної частини мого дослідження.
2.	Знайти цінні ресурси, які допоможуть у дослідженні, і ретельно проаналізувати їх для подальшого використання.
3.	Зробити детальне дослідження теоретичних аспектів, які стосуються моєї теми.
4.	Зібрати всі необхідні дані для аналізу, включаючи статистичні дані, тексти, аудіо- та відеозаписи, які будуть корисними для мого дослідження.
5.	Ретельно розглянути кожен аспект свого дослідження з урахуванням попередньо визначених цілей та завдань.
6.	Розпочати написання тексту свого дослідження.
7.	Працювати над уточненням та поліпшенням тексту для його остаточного вигляду.

Студент

підпис

— **Дмитро Олізаренко** —
ім'я, прізвище

Керівник роботи

підпис

— **Михаїл Проценко** —
ім'я, прізвище

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження критеріїв актуальності та достовірності медіа.....	6
1.1. Сутність та функції медіа в умовах воєнного стану.....	6
1.2. Поняття актуальності та достовірності медіаінформації.....	13
1.3. Критерії оцінки актуальності та достовірності медіа.....	20
1.4. Вплив неправдивої та неактуальної інформації на суспільство.....	24
Висновки до розділу 1.....	30
Розділ 2. Дослідження особливостей аналізу медіапростору України під час воєнного стану відповідно до критеріїв актуальності та достовірності	32
2.1. Особливості функціонування медіа в умовах воєнного стану з урахуванням критеріїв актуальності та достовірності.....	32
2.2. Дослідження типів та джерел медіаінформації.....	38
2.3. Поширення фейків та пропаганди. Зв'язок з критеріями актуальності та достовірності медіа	45
2.4. Дослідження методів верифікації медіаінформації.....	50
Висновки до розділу 2.....	55
Розділ 3. Практичні аспекти дослідження критеріїв актуальності та достовірності медіа.....	57
3.1. Моніторинг контенту онлайн медіа.....	57
3.2. Розробка рекомендацій щодо підвищення актуальності та достовірності медіа.....	64
Висновки до розділу 3.....	69
Висновки.....	71
Список використаних джерел.....	75

ВСТУП

В умовах війни в Україні актуальність та достовірність інформації стають вирішальними аспектами для формування правдивого образу країни у світовому співтоваристві. Інформаційна безпека та інформаційний суверенітет стають основою стратегічних комунікацій, керованих Міністерством культури та інформаційної політики України. Ця місія включає в себе не лише протидію дезінформації, а й активне сприяння у формуванні позитивного відображення України як демократичної країни з європейськими цінностями.

Стратегії інформаційної безпеки та комунікації з питань євроатлантичної інтеграції України визначають основні принципи та наративи, які визначають імідж країни в міжнародному просторі. Зокрема, наголошується на необхідності відновлення територіальної цілісності України, визнанні факту агресії та спростуванні дезінформації та ідеологічних стереотипів.

У контексті війни важливою стає роль медіа у висвітленні подій та формуванні реального образу України в світі. Запропоновані дослідження та аналізи закордонних медіа є важливим інструментом для зрозуміння реакції міжнародної спільноти та впливу російської пропаганди. Тільки за допомогою достовірної інформації та взаємодії з міжнародними партнерами можна забезпечити підтримку України на міжнародній арені та визнання фактів, які стосуються військової агресії та територіальної цілісності.

При цьому, особливу важливість має саме дослідження критеріїв актуальності та достовірності медіа під час правового режиму воєнного стану в Україні, що полягає в необхідності ефективного захисту суспільства від дезінформації, підтримці суспільної стабільності та довіри до державних інституцій, забезпеченні етичних стандартів журналістики, швидкому реагуванні на виклики сучасних технологій і соціальних медіа, а також у покращенні міжнародної комунікації для зміцнення національної безпеки та отримання підтримки від світової спільноти.

Таким чином тема дослідження є надзвичайно **актуальною** і важливою в контексті сучасних медіакомунікаційних реалій. У ході війни актуальність інформації є критичною для громадськості, політичних рішень та міжнародних відносин. Розвиток сфери медіакомунікацій та зв'язків з громадськістю у контексті війни допомагає забезпечити доступ до об'єктивної інформації, підвищує рівень інформованості громадськості, сприяє ефективній комунікації між урядом та суспільством, а також зміцнює імідж країни в міжнародному співтоваристві.

В українському інформаційному просторі питаннями дослідження медіа присвячена значна кількість наукових публікацій та матеріалів [1, 3 – 5, 7, 10 – 12, 21]. Цими питаннями займаються такі автори та журналісти, наприклад, як О. Білоусенко, І. Балинський, О. Довженко та ін. [22 - 24].

Разом з тим, загальний аналіз наукових джерел показує, що дослідження в цій галузі в Україні потребує подальшої розробки. Інформаційна обстановка під час війни надає особливого значення ролі медіа в формуванні світогляду та розумінні суспільних подій. Подальше дослідження цієї теми дозволить краще зрозуміти вплив медіа на суспільство в умовах війни та забезпечить необхідні знання для підвищення рівня медіа-грамотності та критичного мислення серед населення.

Мета роботи полягає в дослідженні критеріїв актуальності та достовірності медіаінформації, що сприятиме ефективному захисту суспільства від дезінформації, підтримці суспільної стабільності, довіри до державних інституцій, забезпеченню етичних стандартів журналістики, а також зміцненню національної безпеки в умовах інформаційних викликів сучасності.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

1. Провести аналіз теоретичних засад дослідження критеріїв актуальності та достовірності медіа.

2. Провести дослідження особливостей аналізу медіапростору України під час воєнного стану відповідно до критеріїв актуальності та достовірності.

3. Визначити практичні аспекти дослідження критеріїв актуальності та достовірності медіа.

Об'єктом дослідження є процеси створення, поширення та сприйняття інформаційних потоків та медіа ресурсів, що функціонують в умовах правового режиму воєнного стану в Україні.

Предметом дослідження є критерії актуальності та достовірності медіа під час війни в Україні та їх вплив на формування позитивного іміджу України за кордоном і передавання правдивої інформації про усі аспекти ситуації в державі.

У ході дослідження використовувалися **методи** кількісного, якісного та порівняльного аналізу відкритих наукових джерел та нормативних документів, а також інтернет-ресурсів. Це дозволило систематизувати і проаналізувати інформацію з різних джерел, зробити порівняльний аналіз різних підходів та точок зору, і досягти поставленої мети дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИТЕРІЇВ АКТУАЛЬНОСТІ ТА ДОСТОВІРНОСТІ МЕДІА

1.1. Сутність та функції медіа в умовах воєнного стану

Вступ нового Закону України «Про медіа» від 31 березня 2023 року став важливим кроком у розвитку медійної сфери країни, особливо в умовах воєнного стану. Прийняття цього законодавчого акту відображає не лише сучасні реалії у сфері медіа, а й зміни у підходах до їх регулювання та функціонування [4]. Перелік ключових законів, пов'язаних з медіа в Україні наведено в табл. 1.1.

Табл. 1.1 - Ключові закони, пов'язані з медіа в Україні

Назва документа	Короткий опис	Вплив на медіа
Закон України "Про медіа"	Цей закон, що набув чинності 31 березня 2023 року, проводить комплексну реформу медіа сфери та визначає правові принципи медійної діяльності в Україні.	Замінює попередні закони про медіа. Визначає діяльність медійних суб'єктів. Встановлює принципи держуправління, регулювання та нагляду в медіа сфері.
Конституція України	Визначає загальні принципи свободи медіа та права на доступ до інформації.	Встановлює основні принципи функціонування ЗМІ в Україні. * Гарантує свободу слова та право на інформацію.
Закон України "Про правовий режим воєнного стану"	Визначає правовий режим під час воєнного стану.	Впливає на медійну діяльність, накладаючи певні обмеження та вимоги. Може обмежувати доступ до інформації та свободу слова в певних випадках.
Указ Президента України від 24 лютого 2022 року No 64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні"	Оголошує воєнний стан в Україні через російську інвазію.	Має вплив на медійну діяльність під час війни. Може посилювати обмеження, встановлені законом "Про правовий режим воєнного стану".
Закон України "Про інформацію"	Регулює різні аспекти розповсюдження інформації,	Визначає загальні принципи доступу до інформації та її

	включаючи вміст ЗМІ, доступ до інформації та права та обов'язки журналістів.	поширення. Встановлює права та обов'язки журналістів та ЗМІ.
Наказ Головнокомандувача Збройних Сил України від 03.03.2022 № 73	Визначає порядок взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками ЗМІ під час воєнного стану.	Встановлює правила акредитації журналістів у зонах бойових дій. Визначає порядок доступу журналістів до інформації про війну.

Одним із ключових аспектів нового закону є визначення термінів, таких як «медіа (засіб масової інформації)», «друковане медіа» та «онлайн-медіа», що відображає різноманітні форми поширення інформації. Це дозволяє врахувати сучасні технологічні та комунікаційні зрушення, що відбуваються у медійній сфері.

Зокрема, визначення «онлайн-медіа» враховує поширення інформації через Інтернет у різних форматах, що відкриває нові можливості для доступу до інформації та розвитку онлайн-журналістики. Це особливо важливо в умовах воєнного стану, коли доступ до актуальної інформації має вирішальне значення для громадськості [4].

Новий закон також впроваджує системний контроль за дотриманням законодавства у медійній сфері, зокрема через Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення. Це сприяє підвищенню відповідальності суб'єктів медійної діяльності та забезпеченню дотримання принципів свободи слова, об'єктивності та достовірності інформації [14].

Враховуючи важливість медіа у сучасному інформаційному суспільстві та особливу роль, яку вони відіграють в умовах війни, прийняття Закону «Про медіа» в Україні є кроком у напрямку розвитку демократичного медійного середовища та забезпечення свободи слова та доступу до інформації для всіх громадян [14].

Ухвалення законопроекту про медіа у 2023 році в Україні відповідає наростаючій потребі в правовому регулюванні медіаринку, особливо в умовах

воєнного стану. До цього моменту діяли закони, прийняті ще у 1990-х роках, які вже не відповідали сучасним викликам та реаліям інформаційного суспільства. У результаті прийняття нового закону було створено єдиний правовий базис, який включає в себе різні аспекти регулювання медійної сфери.

Станом на вересень 2023 року, за новим законом було зареєстровано 71 друковане видання, включаючи газети, журнали та інші види публікацій, які розповсюджуються як у межах України, так і за її межами. Також було зареєстровано 19 вітчизняних наукових видань. Щодо онлайн-медіа, до реєстрації було додано ще 11 сервісів, включаючи інформаційні агентства та новинні сайти. Це свідчить про широкий спектр різноманітних медійних засобів, доступних для громадськості.

Основними елементами медійного інституту, як стверджує С. Чернецька, є преса, телебачення, радіо, кінематограф, а також інформаційні агентства та служби зв'язку з громадськістю. Ці засоби масової інформації виконують важливі функції у суспільстві, зокрема забезпечують доступ до інформації, транслиують цінності та ідеї, та відображають актуальні події та процеси [21].

Наукові дослідження розглядають медіа як соціальний інститут, який сприяє зміцненню соціальних процесів та формуванню менталітету суспільства [21].

Пройшовши шлях від ухвалення закону про медіа до реєстрації різних медійних видань та сервісів, Україна зміцнює своє медійне середовище та наближає його до європейських стандартів. Регулювання медіа у воєнний час є важливим аспектом забезпечення доступу до інформації та збереження медійної свободи в умовах кризи.

Термін «засоби масової інформації» виник у документах ООН у 1946 році та відображає основну функцію цих засобів - передачу інформації великій кількості людей. На пострадянському просторі термін «ЗМІ» з'явився у 1970-х роках як переклад французького виразу «Moyens d'information de masse».

Однак, він практично перестав використовуватися в самій Франції на початку 1960-х років [21].

Засоби масової інформації, або мас-медіа, є особливою соціальною системою, яка призначена для регулярного виробництва, тиражування та розповсюдження інформації в суспільстві. Вони мають систематичний вплив на оцінки, думки та поведінку людей, організовуючи економічний, політичний та організаційний вплив на суспільство.

Розвиток технологій сприяв появі нових типів медіа, таких як інтернет-видання. Інтернет-видання виконують ті ж функції, що і традиційні ЗМІ, але вони мають додаткові можливості, такі як мультимедійність, гіпертекстові посилання та інтерактивність з аудиторією. Вони представляють собою установи, створені для відкритої та публічної передачі інформації за допомогою інтернету, з метою впливу на суспільні процеси та формування публічної думки.

Таким чином, умови воєнного стану в Україні відображаються на функціонуванні медіа, включаючи традиційні ЗМІ та інтернет-видання. Ці засоби масової інформації відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до інформації та формуванні громадської думки, особливо в умовах кризи.

Медіа, у тому числі традиційні та інтернет-платформи, відіграють надзвичайно важливу роль у висвітленні та інтерпретації подій під час воєнного стану в Україні. На фоні війни, які відбуваються на території країни, засоби масової інформації стають основними джерелами для громадськості, щодо розуміння ситуації, формування думок та реакцій [21].

У своїй сутності, медіа в умовах воєнного стану є не лише передавачем фактів, але й активним учасником у формуванні громадської думки та сприйнятті війни. Журналісти, працюючи під час таких складних умов, повинні враховувати не лише об'єктивність інформації, але й вплив своїх матеріалів на емоційний стан аудиторії. Часто медіа можуть викликати як позитивні, так і негативні емоції, що впливає на загальне сприйняття війни.

Згідно з дослідженнями, критерієм оцінки роботи журналістів під час воєнного стану є не лише достовірність і повнота інформації, але й їхня професійна вільність та доступ до ключової інформації. Важливо, щоб журналісти працювали відповідно до професійних стандартів, уникаючи політичного впливу та забезпечуючи об'єктивність у висвітленні подій.

Роль медіа в урегулюванні війни полягає в тому, щоб надавати аудиторії об'єктивну інформацію, яка допомагає зрозуміти ситуацію і сприяє мирним вирішенням війни.

Проте, ця роль залежить від ступеня свободи журналістської діяльності та доступу до інформації, що є важливим фактором в сучасному медіа-просторі [21].

Під час воєнного стану в Україні, важливою функцією медіа є забезпечення об'єктивної та достовірної інформації для громадськості. Згідно з висновками І. Земляної, журналісти повинні докладати особливих зусиль для перевірки фактів та подання точної інформації. Важливо уникати матеріалів, побудованих на основі чуток або інформації з соціальних мереж, оскільки це може призвести до спотворення подій та створення неправдивих образів.

Журналісти повинні надавати перевагу першоджерелам і перевіряти інформацію за кількома джерелами, щоб забезпечити її точність. У разі помилкової подачі інформації, вони зобов'язані спростувати її та забезпечити максимальне поширення спростування.

У висвітленні війни, важливо враховувати баланс думок, надаючи коментарі як експертів, так і очевидців подій. Коментарі експертів мають супроводжуватися їхніми іменами та відповідними компетенціями, щоб забезпечити об'єктивність та авторитетність інформації. Погляди опонентів та оцінки незалежними експертами також повинні подаватися збалансовано [20].

Найважливішим обов'язком журналіста в умовах воєнного стану є повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти та події. Це відображено у шостому пункті Кодексу етики українського журналіста.

Основні вимоги до роботи журналіста під час висвітлення війни в Україні включають дотримання етичних норм, оперативність та повноту інформації [20].

По-перше, важливою є дотримання принципу конфіденційності джерел інформації. Журналісти можуть не зазначати джерело, якщо це може зашкодити особі, що інформує. Однак постійна анонімність може підірвати довіру до медіа, тому зловживання цією практикою не прийнятне.

По-друге, журналісти мають уникати лобіювання чийсь інтересів у зображеній війні. Вони повинні максимально дотримуватися етичних норм та уникати мови ворожнечі, щоб забезпечити об'єктивність та рівновагу в поданні інформації.

По-третє, важливими є оперативність та повнота інформації. Журналісти повинні докладати зусиль для забезпечення права громадян на оперативну інформацію, одночасно забезпечуючи якість та достовірність поданих матеріалів. Це включає оперативне отримання, обробку та передачу інформації, що відповідає динаміці ситуації.

Нарешті, важливою є балансованість думок у висвітленні війни. Журналісти мають представляти різні точки зору та дотримуватися принципу об'єктивності. Важливо уникати викривлення фактів та надмірної впливовості на громадську думку [18].

У контексті воєнного стану в Україні, актуальність та достовірність медіа-інформації стають ключовими поняттями, оскільки вони впливають на сприйняття суспільством подій, формують громадську думку та визначають поведінку людей.

Актуальність медіа-інформації визначається її відповідністю сучасним подіям та проблемам, які цікавлять громадськість в умовах війни. Медіа повинні оперативно і точно інформувати про події на воєнному фронті, політичні рішення та дипломатичні переговори. Важливою є також можливість медіа швидко реагувати на зміни ситуації та надавати актуальну інформацію для громадськості [20].

Достовірність медіа-інформації визначається її об'єктивністю та перевіреністю джерел. У воєнний час маніпуляції та дезінформація можуть бути поширені з метою впливу на громадську думку або дестабілізації суспільства. Тому медіа повинні дотримуватися високих стандартів журналістики, перевіряти інформацію перед публікацією та надавати аналіз подій з різних точок зору [20].

Умови воєнного стану різко змінюють роль та функції медіа, надаючи їм ключове значення у сфері інформаційної безпеки, мобілізації суспільства та збереженні національної єдності. Таким чином, узагальнюючі визначимо сутність та функції медіа в цих умовах:

1. Інформування та моніторинг: Медіа виконують роль основного джерела інформації про поточну ситуацію на військовому театрі операцій, рух військ, зони військових дій, загрози та дії уряду.

2. Підтримка морального духу: Медіа відіграють важливу роль у підтримці морального духу населення та військових. Це може включати розповіді про героїчні вчинки, доповіді про успіхи на фронті та промови лідерів.

3. Контрпропаганда: Медіа активно протистоять пропаганді ворожих сил, розповсюджуючи правдиву інформацію та розкриваючи фальсифікації, що мають на меті дискредитацію уряду чи зниження морального духу.

4. Мобілізація та підтримка державних заходів: Медіа виступають інструментом мобілізації суспільства, агітуючи за підтримку урядових заходів, воєнних дій та потреб армії.

5. Ведення інформаційної війни: Медіа можуть бути використані для здійснення інформаційної війни, в тому числі за допомогою психологічної воєнної та спеціальних операцій з інформаційної дезінформації.

6. Збереження громадської довіри: Умови воєнного стану підвищують важливість достовірності медіа, оскільки невірна інформація може призвести до паніки, втрати довіри до уряду та погіршення ситуації.

7. Забезпечення комунікації: Медіа виступають каналами комунікації між урядом, військовими, громадськістю та міжнародним співтовариством, що сприяє координації заходів та отриманню підтримки.

Усі ці функції забезпечують важливий інформаційний контекст під час воєнного стану, сприяючи керуванню кризовою ситуацією та збереженню національної безпеки.

У воєнний час медіа відіграють важливу роль у формуванні громадської думки та підтримці національної єдності. Тому актуальність та достовірність медіа-інформації мають велике значення для забезпечення стабільності та впевненості в суспільстві під час війни, що і буде розглянуто у ході подальшого дослідження.

1.2. Поняття актуальності та достовірності медіаінформації

Сучасна епоха інформаційних технологій визначається не тільки швидкістю та доступністю отримання інформації, але й зростаючою важливістю понять актуальності та достовірності в контексті медіа. Засоби масової інформації відіграють критичну роль у формуванні суспільної свідомості та визначенні суспільних процесів. Однак, у світі, насиченому інформацією, важливо розрізняти між тим, що є актуальним та достовірним, та тим, що може бути маніпуляцією або фейком [1].

Актуальність інформації в сучасному світі забезпечується не лише її оперативністю, але й унікальністю та відповідністю поточним подіям. Інтернет-ЗМІ, завдяки своїй швидкості та доступності, надають користувачам можливість оперативно ознайомитися з останніми новинами. Однак, для забезпечення актуальності важливо також враховувати контекст та об'єктивність подій, щоб уникнути розповсюдження спекулятивної або прихованої інформації [1].

Достовірність медіаінформації стає ключовим аспектом в епоху поширення фейкових новин та маніпуляцій. Засоби масової інформації мають

велику відповідальність перед своїми аудиторіями у забезпеченні об'єктивності та правдивості інформації. Механізми перевірки фактів, ретельна перевірка джерел та забезпечення різноманітності точок зору є важливими засобами забезпечення достовірності медіаінформації [1].

Інтернет-ЗМІ, які мають ряд переваг, також стикаються з викликами щодо забезпечення актуальності та достовірності. Швидкість поширення інформації може привести до появи неперевіраних чи недостовірних матеріалів. Таким чином, важливо, щоб редакційні політики цих видань включали строгі процедури перевірки інформації перед її публікацією.

Крім того, відкритість для коментарів та обговорень може забезпечити важливий зворотний зв'язок від аудиторії, однак, це також відкриває можливість для розповсюдження недостовірних думок чи спекуляцій. Тому, важливо для інтернет-ЗМІ розвивати механізми фільтрації та модерації коментарів, щоб забезпечити конструктивну обговорення та уникнути поширення шкідливої інформації [1].

У світі, де кожен може стати журналістом, важливо підтримувати стандарти актуальності та достовірності медіаінформації. Це вимагає постійного вдосконалення та розвитку як редакційних процесів, так і навичок критичного мислення від аудиторії. Тільки шляхом спільних зусиль можна забезпечити, що медіаінформація буде не лише актуальною, але й достовірною, що є основою для формування свідомого та освіченого суспільства [1].

Щоб розуміти сутність понять актуальності та достовірності медіаінформації в контексті інтернет-видань, необхідно розглянути їх характеристики та особливості, які відображають сучасні вимоги та реалії комунікаційних технологій. К. Василенко визначає інтернет-видання як новий вид засобів масової інформації з комунікативністю, інтерактивністю та мобільністю.

Комунікативність інтернет-видань виявляється у способах представлення матеріалів, їх стилі та оформленні. Важливо, щоб тематика

інформації відповідала інтересам аудиторії, а її подача була доступною та зрозумілою. Інтерактивність, у свою чергу, передбачає зв'язок із читачами через різноманітні соціальні мережі та приватні сторінки. Це забезпечує взаємодію між виданням та аудиторією, що сприяє покращенню рівня залученості та взаєморозуміння. Мобільність інтернет-видань, у свою чергу, дозволяє користувачам оперативно отримувати інформацію, що відповідає їхнім потребам. Це реалізується через спеціальні версії сайтів для мобільних пристроїв та надсилання сповіщень про нові матеріали.

Деякі дослідження звертає увагу на критерії ідентифікації інтернет-видань як ЗМІ в Україні. Це важливо для визначення статусу та достовірності інформації, що публікується. Зокрема, адреса редакції, національний контекст матеріалів, мова публікацій та хостинг можуть слугувати показниками українського походження та орієнтації видання [7].

У світі, насиченому інформацією, важливо не лише забезпечувати оперативність та доступність інформації, але й підтримувати її актуальність та достовірність. Інтернет-видання відіграють ключову роль у цьому процесі, забезпечуючи користувачам оперативний доступ до найновіших подій та забезпечуючи високі стандарти об'єктивності та правдивості інформації. Аналіз і підтримка розвитку таких видань є важливим кроком у формуванні освіченого та інформованого суспільства.

Читацькі блоги представляють собою особливу форму взаємодії між авторами і читачами в інтернет-мережі. Наприклад, ці блоги дозволяють читачам активно впливати на тематику та проблематику публікацій, що робить їх важливим інструментом визначення актуальних суспільно-політичних, економічних або культурних питань. Починаючи як особисті електронні щоденники, читацькі блоги з часом стали не просто засобом самовираження, але й механізмом залучення читачів до професійної журналістської діяльності [12].

Важливо відзначити, що кожен тип блогу має свою унікальну специфіку та завдання. Читацькі блоги, так само як і журналістські, поширюють важливу

інформацію, що адресована масовій аудиторії. Це свідчить про новий етап розвитку суспільства, коли інформаційна активність стає ключовим аспектом життя.

Поняття «інтернет-подія» вказує на те, що інтернет-ресурси стають джерелом інформаційного контексту, а все наповнення онлайн-видань часто потрапляє до дискурсу новин. Інтернет-ЗМІ відображають події, що відбуваються на інтернет-платформах, звертаючи увагу на інформацію від аудиторії, яка сама є активними учасниками. Це переносить фокус інформаційних матеріалів з інтернету на інтернет, що змінює парадигму медіа виробництва та сприяє створенню вторинних медіапродуктів [12].

У сучасному інформаційному середовищі, де громадськість має зростаючий вплив на формування медіа контенту, важливо забезпечити якість та достовірність інформації, яка публікується. Інтернет-видання мають унікальну можливість взаємодії з аудиторією через читацькі блоги та інтерактивність, що сприяє створенню більш об'єктивного інформаційного політику та формуванню критичного мислення серед читачів.

Серед причин для написання новин про певні соціально значущі інформаційні події, які виникають у інтернет-середовищі, можна виділити приводи, що стосуються соціальних мереж. Це може бути, наприклад, впровадження нового сервісу, зміни в роботі соцмережі або поширення певних новин користувачами соцмереж, зокрема відомими людьми, думка яких важлива для соціуму. Інтернет-події можуть стосуватися різних популярних веб-ресурсів, і їх специфіка полягає в тому, що вони сприймаються як важливі лише в інтернеті, оскільки стосуються суцільно цієї інформаційної ніші. Продовженням таких подій може бути, наприклад, поширення в інтернеті відеороликів або іншого рідкісного інформаційного продукту.

Інтернет-видання України, як новий вид журналістики, пройшли кілька етапів розвитку. Перший етап (1995–2000 рр.) характеризувався початком розвитку Інтернету в Україні та заснуванням перших інтернет-сайтів. Другий етап (2000–2005 рр.) був важливим для української інтернет-журналістики, і

саме на цей період припадає заснування незалежних інтернет-видань. Третій етап (2005–2010 рр.) був періодом становлення та розвитку найбільш потужних інтернет-ЗМІ в Україні. Четвертий етап (2010–2014 рр.) характеризувався діяльністю в умовах цензури за часів президентства Віктора Януковича. П'ятий етап (від 2014 р. до сьогодні) є новітнім періодом розвитку інтернет-ЗМІ в Україні, коли більшість друкованих ЗМІ мають свої інтернет-версії, і функціонують самостійні інтернет-видання з власним штатом журналістів та оригінальним стилістикою написання матеріалів [5].

Громадська організація «Інститут масової інформації» (ІМІ) є важливою організацією, яка допомагає в захисті свободи слова, сприяє розвитку української журналістики та досліджує громадську думку. ІМІ відстоює права журналістів, аналізує медіасферу та висвітлює пов'язані з медіа події, протидіє пропаганді та дезінформації, забезпечує медіа засобами захисту для відряджень до зони бойових дій під час російсько-української війни починаючи з 2014 року [26]. Він є членом Міжнародної організації з захисту свободи слова (IFEX), що свідчить про його важливість і вплив у міжнародному масштабі.

Експерти ІМІ, наприклад, провели глибокий моніторинг онлайн-медіа в лютому-березні 2023 року, щоб визначити найякісніші та найвідповідальніші українські онлайн-видання в умовах воєнного стану. Під час цього дослідження на першому етапі оцінювалися показники, такі як маніпуляції, фейки, мова ворожнечі, чорний піар, порушення етики та матеріали написані на замовлення. На другому етапі аналізу враховувалися стандарти балансу, достовірності та відокремлення фактів від коментарів, а також прозорість, включаючи наявність контактів, опису редакційної політики та інформації про власника видання.

Під час дослідження виявлено, що деякі видання порушують стандарти балансу, достовірності та відокремлення фактів від коментарів. Наприклад, у деяких матеріалах спостерігаються маніпуляції або недостатня прозорість щодо джерела інформації.

Так, після проведення моніторингу у травні 2023 року виявлено певний прогрес у роботі онлайн-медіа. Спостерігалось збільшення кількості новин, які відповідали професійним стандартам, зокрема в розділі «Новини». Ті видання, які показували високу якість у попередніх дослідженнях, змогли підвищити свій середній показник якості, покращивши роботу у розділі новин.

На даний час ІМІ провів моніторинг та склав список прозорих, відповідальних та найкращіших українських онлайн-медіа за перше півріччя 2024 року [26]. До Списку прозорих та відповідальних медіа, відомого також як Білий список найкращіших українських онлайн-медіа, у першому півріччі 2024 року ввійшли такі редакції: Суспільне, Радіо Свобода, “Українська правда”, “Бабель”, Громадське, “Тексти”, ZN.ua, “Еспресо”, “Слово і діло”, “Український тиждень”, Громадське радіо (рис. 1.1).

Такими є результати двоетапного глибинного моніторингу онлайн-медіа, який Інститут масової інформації проводить раз на півроку. До переліку доєдналися п'ять нових медіа: Радіо Свобода, “Тексти”, Громадське радіо, “Український тиждень” та “Слово і діло”. Водночас із переліку в першому півріччі 2024 року випали видання: Укрінформ, NV та “Ліга” [26].

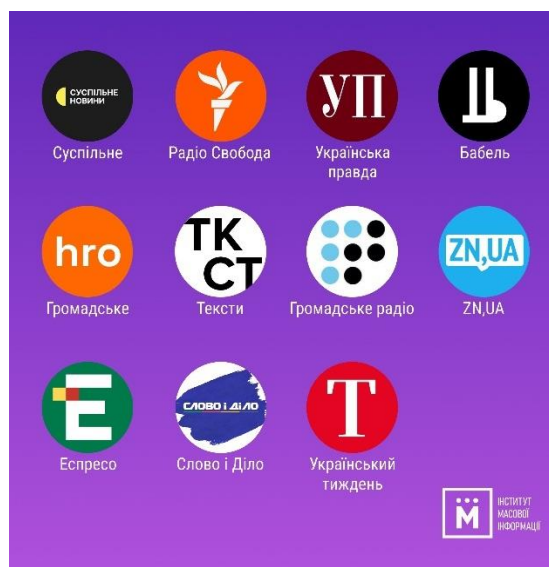

Рисунок 1.1 - Список прозорих та відповідальних медіа (Білий список найкращіших українських онлайн-медіа) у першому півріччі 2024 року [26]

В результаті моніторингу ІМІ, було виявлено, що більшість онлайн-видань стали рідше посилатися на неверифіковані сторінки в соцмережах, особливо такі, що належать непублічним особам. Це призвело до зростання загального рівня достовірності онлайн-новин. Проте, експерти відзначають, що цей рівень міг бути ще вищим, якби редакції інтернет-ЗМІ уникнули використання узагальнених посилань на джерела інформації, менше використовували «гучні» заголовки, які містять судження, які змішуються з фактами й прикрашаються емоційно забарвленою лексикою, а також уникнули ділення незбалансованих новин, більша частина з яких схожа на замовні матеріали.

Проте, позитивним моментом є те, що недотримання професійних стандартів новин спостерігається в обмеженій кількості сайтів серед найпопулярніших онлайн-видань України.

У сучасному світі, коли медіаконтент переповнений військовими та політичними новинами, сфера культури може здається менш актуальною, але це не зменшує її ролі і значення в процесі суспільної консолідації та розвитку особистості. Культурологічна журналістика залишається актуальною, оскільки вона інформує про культурно-мистецьке життя суспільства та сприяє формуванню світогляду та духовної культури аудиторії.

На сьогоднішній день, зростає значення якості та достовірності медіаінформації, особливо в умовах широкого доступу до інформації через Інтернет. Громадська організація «Інститут масової інформації» та «Детектор медіа» презентували список рекомендованих медіа та якісних журналістських проєктів з усіх регіонів України, що свідчить про зростання уваги до якості інформаційних джерел.

Актуальність медіаінформації визначається ступенем її відповідності поточним подіям та потребам аудиторії. Це означає, що актуальна інформація повинна бути свіжою, новою та стосуватися того, що відбувається зараз або має важливий вплив на життя людей у даний момент [1].

Достовірність медіаінформації, з іншого боку, описується її відповідністю дійсності. Це означає, що достовірна інформація є точною, правдивою та неупередженою, базується на перевірених фактах та джерелах.

Для забезпечення якості та достовірності медіаінформації важливо враховувати ряд ознак, таких як наявність посилань на авторитетні джерела, використання фактів та даних, збалансоване представлення різних точок зору, а також відсутність орфографічних та граматичних помилок. Професійний стиль написання також є важливим аспектом в підтримці довіри до медіаінформації.

1.3. Критерії оцінки актуальності та достовірності медіа

У світі, насиченому інформацією, оцінка достовірності та актуальності медіа відіграє важливу роль у формуванні світогляду та прийнятті рішень. Завдяки розмаїттю джерел інформації та різноманітності підходів до її представлення, користувачі медіа повинні бути здатні відрізнити достовірність від недостовірності та оцінювати актуальність інформації [1].

Під час оцінки достовірності медіа слід враховувати кілька ключових критеріїв. По-перше, якість інформації грає важливу роль. Це включає точність фактів, об'єктивність подання та джерела, на яких ґрунтується інформація. Далі, актуальність інформації важлива для забезпечення її відповідності сучасним подіям та контексту. Також, стійкість інформації - її незмінність та відсутність маніпуляцій - є ключовим аспектом в оцінці достовірності [1].

Для забезпечення достовірності інформації, необхідно провести аналіз процесів її обробки. Це включає дослідження структури обробки даних, розрахунок ймовірності помилок та розробку механізмів для їх виявлення та виправлення.

Проте, оцінка достовірності медіа є складним завданням через суб'єктивний характер деяких критеріїв та різноманітність джерел інформації.

Суб'єктивні фактори, такі як емоційне забарвлення або тон контенту, можуть впливати на сприйняття та оцінку інформації.

З метою забезпечення об'єктивності та мінімізації суб'єктивізму при оцінці медіа-контенту, ключовим є визначення критеріїв достовірності інформації, які є вимірюваними і об'єктивними. Ці критерії можуть включати такі аспекти, як баланс інформації, відокремлення фактів від думок, точність та повнота інформації.

Перший критерій – баланс інформації – передбачає, що автор контенту повинен ретельно розібратися з питаннями війни та гарантувати всім сторонам можливість висловити свої позиції та аргументи. Це допомагає уникнути впливу на користь однієї сторони конфлікту та забезпечити об'єктивність [1].

Другий критерій - відокремлення фактів від думок - виявляється у власних висновках або оцінках автора, які можуть переплутатися з об'єктивними фактами. Чітке визначення меж між фактами та суб'єктивними думками допомагає зберегти об'єктивність контенту.

Для забезпечення об'єктивності оцінки медіа-контенту важливо також враховувати можливі причини та мотиви, що стоять за його появою. Це можуть бути зовнішня або внутрішня цензура, вплив грошей чи інших винагород, а також особисті переконання автора чи його професійна компетентність.

У підсумку, використання об'єктивних критеріїв оцінки та усвідомлення можливих причин впливу на медіа-контент допомагає забезпечити його достовірність та актуальність. Важливо, щоб користувачі медіа розвивали критичне мислення та уміння аналізувати інформацію, щоб самостійно визначати її об'єктивність та достовірність [1].

Критерій оцінки актуальності та достовірності медіа включає в себе аналіз авторських висновків та використання маркерів суб'єктивних висновків. Авторські висновки часто виявляються через використання різноманітних сполучників та словесних конструкцій, що емоційно підсилюють увагу

індивіда. При оцінці цих висновків слід аналізувати, чи підтверджують вони аргументи якоїсь сторони конфлікту чи навпаки.

Оцінка медіа-контенту також вимагає уваги до вживання оцінної лексики та маркерів суб'єктивних висновків. Автори контенту можуть використовувати прикметники, іменники, дієслова та інші частини мови, щоб передати свою оцінку. Наприклад, вживання негативних оцінних іменників або дієслів може вказувати на суб'єктивність автора.

Порушення критерію подачі точності та достовірності інформації може призвести до впливовості контенту. Наприклад, спотворення фактів або некоректне цитування суб'єктивних думок можуть створити спотворену картину дійсності. Для оцінки достовірності інформації важливо мати доступ до повної версії думки чи факту, щоб уникнути спотворень та інтерпретацій.

Для реалістичної оцінки порушень критерію точності важливо мати доступ до повної версії думки чи факту через першоджерело. Без цього перевірити точність цитування стає неможливим. Крім того, критерій достовірності може бути порушено, коли автор наводить факти без посилань на їхнє джерело або коли наводить розмиті посилання на джерело фактів. Такі дії призводять до невизначеності щодо достовірності інформації та позбавляють індивіда можливості самостійно оцінити її достовірність [1].

Навіть коли автори посилаються на джерело, без перевірки в першоджерелі інформація не може вважатися достовірною. Це особливо актуально в сучасному динамічному інформаційному просторі, який вразливий перед хакерськими атаками та може містити помилки. Крім того, некоректним є узагальнення думки одного індивіда на більшу кількість індивідів без наукової підтримки [1].

Порушення критерію повноти інформації також може свідчити про створення впливу на інформацію. Наприклад, факти або фонові інформації, які не вигідні одній стороні конфлікту, можуть бути замовчені в матеріалі. Ці порушення критерію повноти інформації можуть вказувати на певний вплив на інформацію та відображати необ'єктивність контенту [11].

Таким чином, можна зробити висновок, що основними критеріями актуальності та достовірності медіа пропонується вважати наступні:

1. Якість інформації.
2. Актуальність інформації.
3. Стійкість інформації.
4. Аналіз обробки інформації.
5. Суб'єктивність.
6. Об'єктивні критерії достовірності.
7. Баланс інформації.
8. Відокремлення фактів від думок.
9. Мотиви появи контенту.
10. Оцінка авторських висновків.
11. Оціночна лексика.
12. Точність і достовірність інформації.

Більш детальний опис та показники критеріїв актуальності та достовірності медіа наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Опис та показники критеріїв актуальності та достовірності медіа

Критерій	Опис	Показники
Якість інформації	Точність фактів, об'єктивність подання, наявність джерел	Відсоток фактів, які були перевірені та підтверджені, кількість емоційно забарвлених слів, доступ до першоджерел
Актуальність інформації	Відповідність поточним подіям, відповідність контексту	Дата публікації інформації, кількість оновлень, релевантність теми
Стійкість інформації	Незмінність, відсутність маніпуляцій	Порівняння поточної версії інформації з попередніми версіями, виявлення ознак маніпулювання
Аналіз обробки інформації	Структура обробки даних, розрахунок ймовірності помилок, методи виявлення та виправлення помилок	Методи збирання та обробки даних, опис методів контролю якості
Суб'єктивність	Вплив емоційної забарвленості, вплив тона контенту	Кількість емоційно забарвлених слів, частота використання оцінних прикметників

Об'єктивні критерії достовірності	Баланс інформації, відокремлення фактів від думок, точність інформації, повнота інформації	Частка висловлювань різних сторін, кількість фактичних тверджень, відсутність оціночних суджень
Баланс інформації	Частка висловлювань різних сторін	Кількість висловлювань з різних точок зору, представлення аргументів всіх сторін
Відокремлення фактів від думок	Кількість фактичних тверджень, відсутність оціночних суджень	Кількість тверджень, підтверджених фактами, відсутність особистих думок або упереджень
Мотиви появи контенту	Вплив цензури, вплив грошей або винагород, особисті переконання автора, професійна компетентність автора	Наявність цензури, фінансування, опис особистих переконань автора, його релевантний досвід
Оцінка авторських висновків	Наявність підтверджуючих фактів, використання маркерів суб'єктивності	Кількість фактів, які підтверджують висновки, використання емоційно забарвлених слів або оціночних суджень
Оціночна лексика	Частка емоційно забарвлених слів, частота використання оцінних прикметників	Кількість емоційно забарвлених слів, частота використання слів з позитивним або негативним значенням
Точність і достовірність інформації	Відсутність спотворення фактів, коректне цитування, доступ до повної версії інформації	Порівняння з першоджерелами, опис методів цитування

Таким чином, оцінка достовірності та актуальності медіа є складним завданням, яке потребує критичного мислення та аналітичних навичок. Тобто існують численні критерії (відповідно до різних підходів), які слід враховувати, такі як якість інформації, актуальність, об'єктивність, точність, повнота та відсутність маніпуляцій та ін.

1.4. Аналіз впливу неправдивої та неактуальної інформації на суспільство

Сьогодні, в епоху швидкої передачі інформації, принцип «довіряй але перевіряй» все складнішим виконувати. Швидкість, з якою медіа розповсюджують інформацію, не завжди дозволяє їй бути достовірною та перевіреною [15].

Загальні данні результатів досліджень щодо впливу неправдивої та неактуальної інформації на суспільство наведено на рис. 1.2 [1, 4, 7, 10, 12, 23].

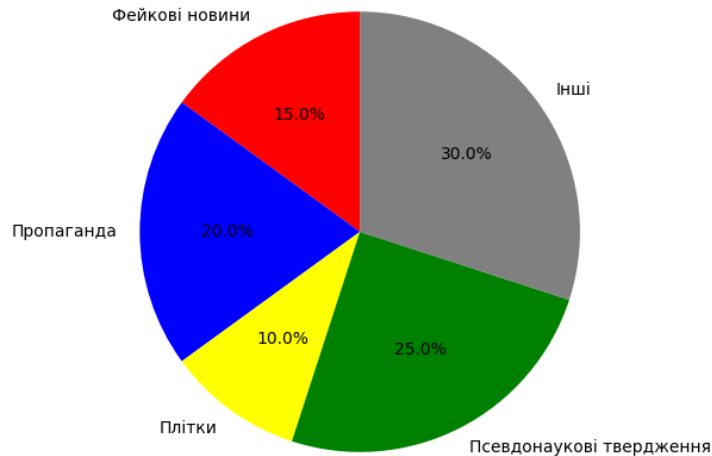

Рисунок 1.2 – Процентне відношення різних типів впливів неправдивої та неактуальної інформації на суспільство

Ця кругова діаграма візуалізує різні типи впливів неправдивої та неактуальної інформації, з якими стикається суспільство, та їх частку у загальному потоці інформації.

Медіа, безумовно, мають інтерес першими донести події до громадськості та надати максимально можливу кількість інформації. Проте ця швидкість часто веде до помилок, коли журналісти поширюють неперевірену інформацію. Так комісія з журналістської етики провела опитування медійників щодо їхньої роботи під час воєнного стану, запровадженого в Україні у зв'язку зі збройною агресією Росії. Опитування проводилося з 21 до 31 березня 2022 року за допомогою анкети з варіантами відповідей методом адресного онлайн-опитування та поширенням інформації публічно серед представників журналістського середовища [25]. Так 87% опитаних медійників обов'язково верифікують інформацію, перш ніж її поширити, 12% – верифікують частково, 2% – важко відповісти (рис. 1.3).

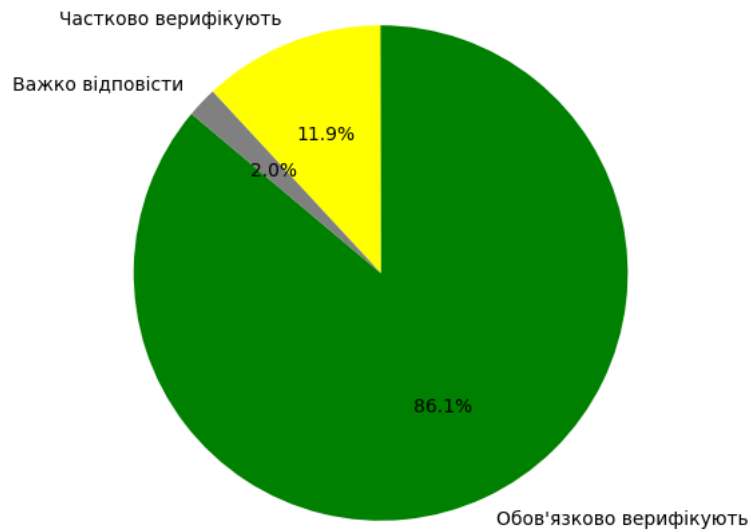

Рисунок 1.3 - Результати опитування медійників щодо верифікації інформації під час воєнного стану, запровадженого в Україні у зв'язку зі збройною агресією Росії

В цілому, неперевірена інформація – це та, яка не пройшла відповідну перевірку на достовірність та правдивість. Вона може швидко поширюватися через медіа та соціальні мережі, але часто не має 100% підтвердження. Це може призвести до негативних наслідків для суспільства [15].

Термін «дезінформація» вказує на умисне створення маніпулятивної, неправдивої інформації з метою отримання певних преференцій. Це небезпечний явище, яке може серйозно підірвати довіру до медіа та порушити стабільність суспільства.

Так, наприклад, у своїй діяльності навіть 70% опитаних медійників стикалися або частково стикалися у своїй журналістській роботі з інформаційними спецопераціями ворога та/або просуванням російських наративів під час воєнного стану в Україні [25]. При цьому 28% опитаних – не стикалися, 2% – інше (рис. 1.4).

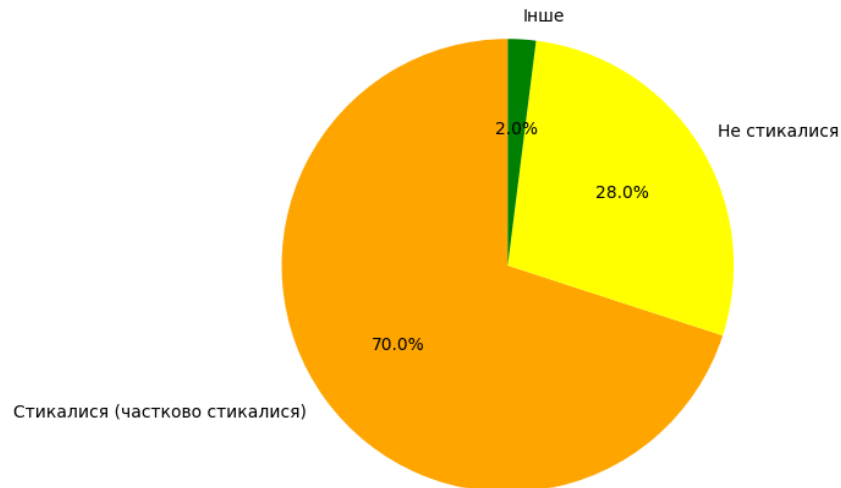

Рисунок 1.4 - Результати опитування медійників щодо зустрічі з інформаційними спецопераціями та просуванням російських наративів під час воєнного стану, запровадженого в Україні

Ризики поширення неперевіреної інформації особливо великі в умовах війни. Неправдива інформація про події на передовій може викликати паніку, страх та неправильні рішення. Наприклад, випадки неперевірених повідомлень про події на військовому фронті можуть призвести до непотрібних реакцій з боку військового керівництва або населення [15].

Для боротьби з цим явищем потрібно розробляти стратегії перевірки інформації, підвищувати етичні стандарти для журналістів та впроваджувати суворі санкції проти тих, хто свідомо поширює дезінформацію. Крім того, громадяни повинні бути свідомі своїх прав та обов'язків у сприйнятті та поширенні інформації, а також вміти критично мислити та перевіряти отриману інформацію перед тим, як робити на її основі висновки чи рішення [15].

Неправдива та неактуальна інформація, яка виявилася недостовірною, має серйозний вплив на суспільство, включаючи його психологічний стан та стабільність. Систематичне споживання такої інформації може призвести до розпаду довіри громадян до засобів масової інформації, спричиняючи

дезорієнтацію та психологічні проблеми. Люди можуть втратити впевненість у своїй можливості розрізнити правдиву інформацію від неправдивої, що призводить до зростання рівня тривожності та паніки.

Для суспільства, розповсюдження неправдивої інформації може мати небезпосередні наслідки на безпеку та життя людей. Наприклад, неправильна інформація про події на військовому фронті може призвести до непотрібних реакцій з боку військового керівництва або населення, або навіть до загибелі чи поранення людей. Безпідставні оптимістичні чи песимістичні прогнози також можуть спричинити додаткові психологічні та емоційні стреси.

Для держави, поширення неправдивої інформації може призвести до підризу довіри до влади та військових структур. Недостовірна інформація про дії влади може спричинити негативну реакцію громадян та підризу стабільності. Крім того, ворожа пропаганда та дезінформація можуть використовуватися для зміцнення впливу зовнішніх супротивників або для посилення внутрішніх конфліктів.

Для медіа, поширення неправдивої інформації може призвести до втрати репутації та довіри аудиторії, що може негативно вплинути на їхній успіх та перспективи. Медіа повинні бути особливо обережними при перевірці та поширенні інформації, а також готові визнати свої помилки та виправити їх [15].

Щоб протидіяти поширенню неправдивої та неактуальної інформації, необхідно вжити ряд заходів. По-перше, медіа повинні дотримуватися високих етичних стандартів та вести тільки перевірену та достовірну інформацію. Другим важливим кроком є підвищення медійної грамотності серед населення, що дозволить громадянам критично оцінювати інформацію та розрізнити правдивість від неправдивості. Нарешті, необхідно розвивати механізми контролю за поширенням дезінформації та вживати заходів щодо покарання тих, хто свідомо поширює неправдиву інформацію.

Загальна мета цих заходів полягає в забезпеченні стабільності та безпеки інформаційного простору, яка є важливою складовою стабільності та процвітання суспільства [3].

Поширення неправдивої та неактуальної інформації несе за собою не лише моральні та соціальні наслідки, але й юридичну відповідальність. Законодавство передбачає ряд механізмів для захисту прав громадян та державної безпеки в разі поширення неправдивої інформації.

Перш за все, медіа повинні усвідомлювати свою відповідальність перед суспільством за достовірність інформації, яку вони публікують. У разі поширення неперевіреної інформації, яка призводить до негативних наслідків, юридична відповідальність може виникнути як для окремих журналістів, так і для видавничих організацій [3].

Згідно з законодавством, неправдива інформація, яка викликає паніку або порушує громадський порядок, може призвести до настання юридичної відповідальності. Наприклад, якщо неперевірена інформація викликає громадську паніку або порушує громадський порядок, журналіст може бути оштрафований або винесені рішення про відбуття виправних робіт [6].

Крім того, якщо поширення неправдивої інформації порушує особисті немайнові права особи, такі як право на повагу до честі та гідності, ця особа має право на відповідь та спростування. В разі відмови медіа виправити неправдиву інформацію або компенсувати збитки, постраждала сторона може звернутися до суду.

Щоб уникнути юридичної відповідальності, медіа повинні дотримуватися високих журналістських стандартів, перевіряти достовірність інформації перед публікацією та надавати можливість особам, стосовно яких поширена неправдива інформація, відповісти та спростувати її. Також важливо враховувати законодавчі вимоги щодо захисту особистих немайнових прав громадян та забезпечення громадського порядку.

Отже, у світлі вищезгаданого, медіа мають велику відповідальність за поширення інформації та повинні дотримуватися найвищих журналістських

стандартів, щоб уникнути негативних наслідків для суспільства та власної юридичної відповідальності.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Проведено аналіз сутності та функцій медіа в умовах воєнного стану. Визначено, що введення нового Закону України «Про медіа» від 31 березня 2023 року відображає важливий етап у розвитку медійної сфери країни, особливо в умовах воєнного стану. Прийняття цього законодавчого акта свідчить не лише про адаптацію до сучасних реалій у сфері медіа, а й про перегляд підходів до їх регулювання та функціонування. Одним із ключових аспектів нового закону є визначення термінів, таких як «медіа (засіб масової інформації)», «друковане медіа» та «онлайн-медіа». Це відображає різноманітність форм поширення інформації в сучасному світі та сприяє розвитку онлайн-журналістики, особливо важливої у часи воєнного конфлікту або війни. Закон також встановлює системний контроль за дотриманням законодавства у медійній сфері через Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення. Це сприяє підвищенню відповідальності суб'єктів медійної діяльності та забезпеченню дотримання принципів свободи слова, об'єктивності та достовірності інформації.

2. Розглянуто поняття актуальності та достовірності медіаінформації і відповідні критерії. У сучасному інформаційному суспільстві актуальність та достовірність інформації стають критичними аспектами, особливо в умовах воєнного конфлікту та зростаючого потоку інформації. Медіа мають велику відповідальність за забезпечення об'єктивності та правдивості інформації, а користувачі повинні бути здатні розрізняти достовірність від недостовірності та оцінювати актуальність інформації. Оцінка достовірності та актуальності медіа є складним завданням, яке потребує критичного мислення та аналітичних навичок. Тобто існують численні критерії (відповідно до різних

підходів), які слід враховувати, такі як якість інформації, актуальність, об'єктивність, точність, повнота та відсутність маніпуляцій та ін.

3. Проведено аналіз впливу неправдивої та неактуальної інформації на суспільство. Визначено, що оцінка достовірності та актуальності медіаінформації вимагає уважності та критичного мислення. Необхідно враховувати якість, актуальність та стійкість інформації, а також уникати розповсюдження неперевіреної та маніпулятивної інформації. Медіа мають дотримуватися найвищих журналістських стандартів, а користувачам варто розвивати навички критичної оцінки інформації.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНАЛІЗУ МЕДІАПРОСТОРУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ВІДПОВІДНО ДО КРИТЕРІЇВ АКТУАЛЬНОСТІ ТА ДОСТОВІРНОСТІ

2.1. Особливості функціонування медіа в умовах воєнного стану з урахуванням критеріїв актуальності та достовірності

В умовах війни важливість медіа стає особливо актуальною, відігравши ключову роль у формуванні суспільної свідомості та інформаційного простору. У контексті загального стану медіаекономіки України, спостерігається динамічне зростання впливу соціальних мереж як основного джерела інформації. Насамперед, це пов'язано зі зручністю та швидкістю споживання інформації через платформи, такі як Facebook, Twitter, та Instagram [1].

Новини, що походять з соціальних мереж, стали не лише основним джерелом для пересічного українця, але й невід'ємною складовою професійної діяльності журналістів. Однак, важливо відзначити, що цей розвиток не лише полегшує доступ до інформації, але й зумовлює ризики, пов'язані з дезінформацією та маніпулятивною інформацією [1].

В рамках дослідження проведеного Київським міжнародним інститутом соціології, виявлено, що більшість українців отримує інформацію про воєнні події через соціальні мережі, тоді як традиційні ЗМІ, такі як телебачення та друковані видання, втрачають свою популярність. Це свідчить про перехід суспільства до нових форм споживання інформації в умовах кризових ситуацій.

Наприклад, у липні 2022 року більшість респондентів опитування вказали, що основним джерелом інформації для них є соціальні мережі, а не традиційні ЗМІ. Крім того, значна частина опитаних перевіряє отриману інформацію з офіційних джерел, таких як офіційні сторінки владних структур та міністерств [1].

Під час воєнного конфлікту, особливо у контексті тимчасово окупованих регіонів, перевірка інформації стає надзвичайно важливою для держави. Існують деякі ключові фактори, що сприяли тому, що значна більшість споживачів інформації почала перевіряти її автентичність [1] (рис. 2.1):

1) Активна централізована інформаційна кампанія держави: Уряд України вела активну інформаційну кампанію, закликаючи громадян перевіряти інформацію через її відповідність офіційним повідомленням державних органів влади. Ця кампанія також надавала настанови недовіряти невідомим акаунтам у соціальних мережах та російським медіа.

2) Позичування телемарафону «Єдині Новини»: Телемарафон, який об'єднав декілька телеканалів, став рупором офіційних повідомлень та єдиним джерелом правдивих новин. Його позиціонування як джерела достовірної інформації змусило громадян спрямовувати свою увагу на цей ресурс.

3) Інформаційно-просвітницькі кампанії: На офіційних державних та громадських освітніх платформах, а також у «Єдиних Новинах» проводилися інформаційно-просвітницькі кампанії. Основна мета цих кампаній полягала у навчанні громадян виявляти фейки та неправдиві повідомлення.

4) Створення центру протидії дезінформації: Уперше за історію незалежності України, в умовах війни був створений Центр Протидії Дезінформації. Цей робочий орган збирав та спростовував неправдивий контент, а також проводив інформаційну роботу на всіх можливих платформах соціальних мереж.

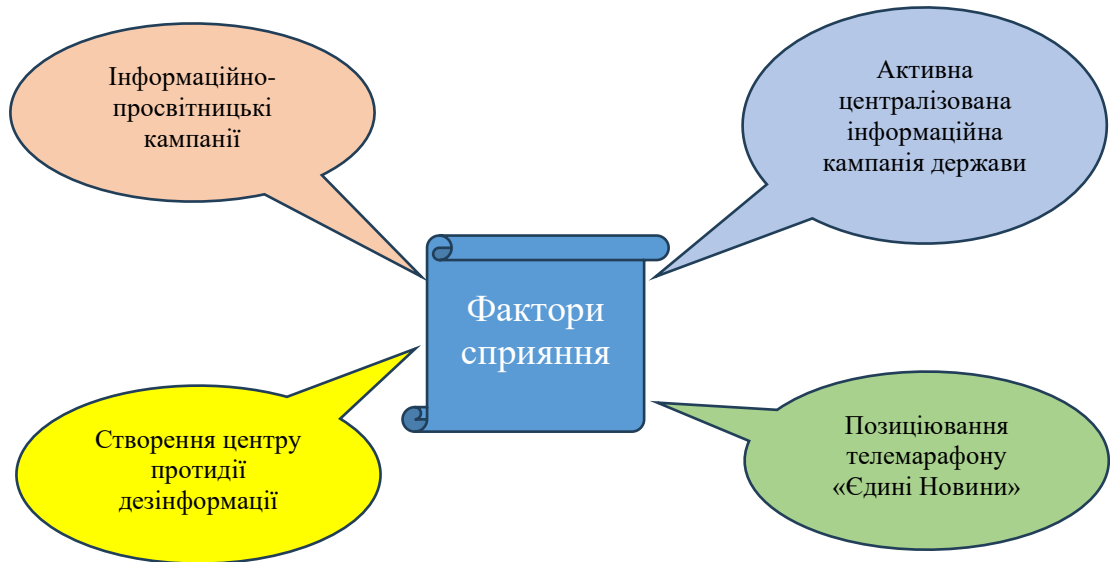

Рисунок 2.1 - Ключові фактори, що сприяли необхідності перевіряти інформацію автентичність під час воєнного стану, запровадженого в Україні у зв'язку зі збройною агресією Росії

Наведені фактори визначили тенденцію до перевірки інформації, яка стала характерною для українського суспільства під час воєнного стану. Це відображає здатність громадян пройти тест на «колективну медіаграмотність» та розрізнити правдиву інформацію від фейкової.

Умови війни примушують медіа швидко адаптуватися до нових умов і викликів. Після 24 лютого 2022 року, коли відбулося повномасштабне вторгнення Росії в Україну, українські ЗМІ знаходилися в несприятливій ситуації. Важливою стало підтримувати роботу в режимі 24/7, поширюючи новини з передової та інформуючи про можливі загрози. Водночас, журналісти, які спеціалізувалися на воєнних темах, стали ключовими джерелами інформації, ділячи свій досвід та рекомендації щодо захисту [1].

Члени редакцій та журналісти переживали сильний психологічний тиск, оскільки їхня робота пов'язана з небезпекою та загрозою для їх власної безпеки. Цей тиск підсилювався турботою про безпеку рідних та близьких. У таких умовах кардинально змінювалися формати медіапродукту, і стрічки новин та інфомарафони ставали пріоритетом, зокрема в онлайн-форматах.

Війна також вимагала зміни бізнес-моделі редакцій. Зникнення реклами, яка раніше складала основу фінансування медіа, стало випробуванням для їх функціонування. Необхідно було шукати альтернативні джерела фінансування, такі як міжнародна донорська підтримка, краудфандінг, гранти та благодійні фонди [1].

Контент українських медіа змінювався, пріоритетними ставали матеріали про військові події, долі бійців та цивільних, а також реакцію міжнародної спільноти на війну в Україні. Ці матеріали були пройняті духом патріотизму та мали на меті підтримку суспільства в складні часи.

Умови війни змінили спілкування медіа з аудиторією, змінивши його з концепції «споживача інформації» на концепцію єдиного народу, де кожне життя важливе. Ця зміна відобразилася і на джерелах фінансування, де з'явилися нові програми підтримки від міжнародних та європейських організацій [1].

В умовах воєнного стану функціонування медіа стає викликом для всієї журналістської спільноти. Перші дні після повномасштабного вторгнення Росії в Україну показали, що ні одне медіа, навіть онлайнове, не було готове працювати в таких умовах. Лише завдяки часу, міжнародній підтримці та гнучкому редакційному менеджменту у фінансовому та творчому плані, медіа змогли вижити і продовжувати функціонувати.

Однією з ключових особливостей функціонування медіа в умовах воєнного стану є режим роботи 24/7. Журналісти працювали цілодобово, надаючи актуальну інформацію та підтримку своїй аудиторії. Зміна формату медіапродукту стала необхідністю, приводячи до активізації інтернет-версій та соціальних мереж.

Іншою важливою особливістю є психологічний тиск на журналістів, який підсилювався страхом за власну безпеку та безпеку близьких. Проте, незважаючи на це, журналістські матеріали були пронизані духом патріотизму та відданості.

Зміна бізнес-моделі редакцій та зміна контенту стали необхідними етапами в адаптації до нових умов. Регіональні видання та видання з невеликим накладом виявилися більш гнучкими у цьому процесі порівняно з провідними медіагрупами.

При цьому важливо додати, що ще і цензура воєнного часу та роль армії у захисті своєї країни від екзистенційних загроз ускладнили репортажі про Збройні сили України [27] (рис. 2.2).

Рисунок 2.2 - Представники українських ЗМІ на прес-брифінгу Збройних сил України в Києві

З урахуванням зазначеного встановимо зв'язок факторів, які сприяли перевірці автентичності інформації споживачами в Україні, з критеріями актуальності та достовірності (рис. 2.2):

1. Критерій 1: Актуальність:

1.1 Активна централізована інформаційна кампанія держави: Ця кампанія спрямована на те, щоб громадяни отримували актуальну інформацію з офіційних джерел, що робить її більш актуальною та надійною.

1.2 Позиціонування телемарафону «Єдині Новини»: Цей телемарафон служить єдиним джерелом правдивих новин, що робить його актуальною точкою доступу до інформації.

2. Критерій 2: Достовірність:

2.1 Інформаційно-просвітницькі кампанії: Ці кампанії навчають громадян виявляти фейки, що робить інформацію, яку вони споживають, більш достовірною.

2.2 Створення центру протидії дезінформації: Цей центр спростовує неправдивий контент, що робить доступну інформацію більш достовірною.

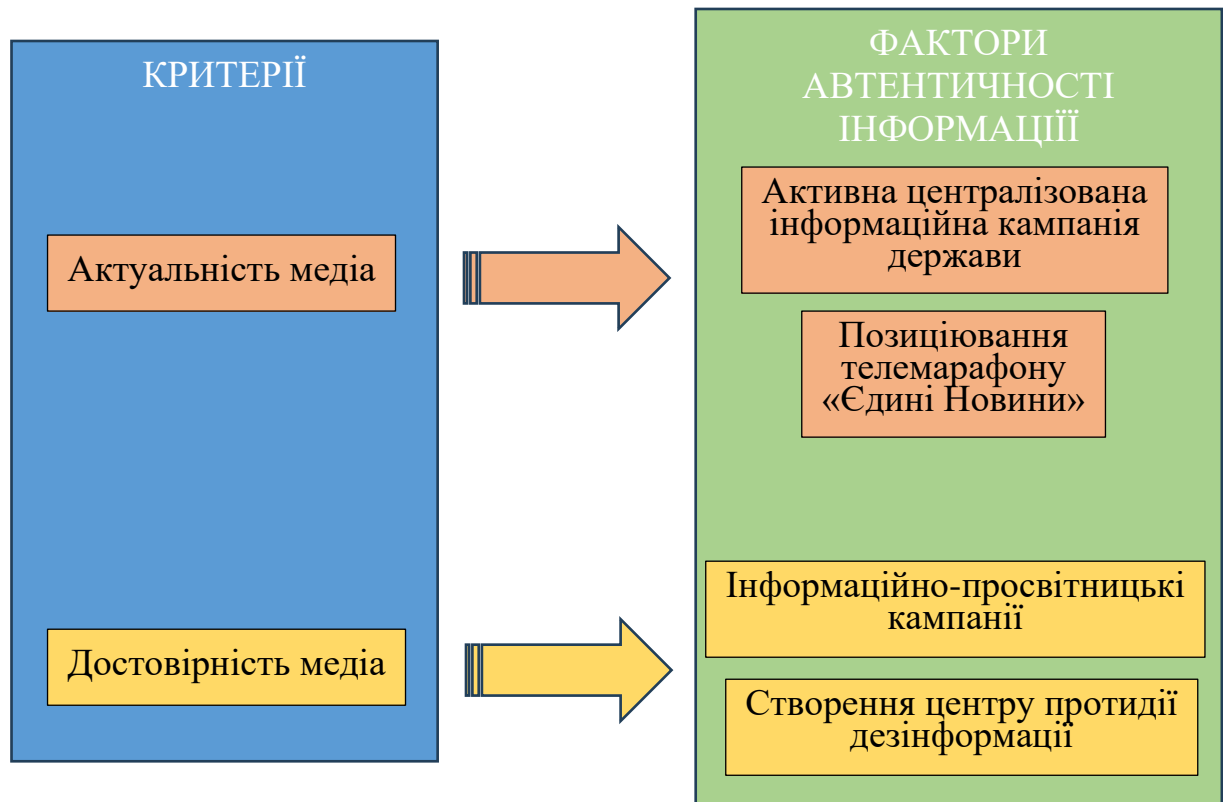

Рисунок 2.3 - Зв'язок факторів, які сприяли перевірці автентичності інформації споживачами в Україні, з критеріями актуальності та достовірності

Ці фактори не є вичерпними, але в даному випадку визначаються як ключові (рис. 2.1, рис. 2.3). Існують й інші фактори, які сприяли перевірці автентичності інформації споживачами. Успішність цих факторів може варіюватися залежно від аудиторії та контексту. Об'єднання критеріїв актуальності та достовірності дозволяє краще зрозуміти, як різні фактори впливають на перевірку автентичності інформації споживачами.

Узагальнюючи, можна зазначити, що функціонування медіа в умовах воєнного стану вимагає не лише професійної майстерності журналістів, але й стратегічного підходу до управління бізнесом медіа та вміння адаптуватися до непередбачуваних обставин. Важливою є підтримка медійного фронту з боку міжнародної спільноти та держави для забезпечення доступу до об'єктивної та достовірної інформації для громадян.

2.2. Дослідження типів та джерел медіаінформації

В сучасному суспільстві масова інформація відіграє надзвичайно важливу роль у житті окремої людини, суспільства та держави. Вона є основним каналом передачі різноманітної інформації, від новин та аналітики до розважального контенту. Типи та джерела медіаінформації різноманітні, і їх розуміння є важливим для належного функціонування інформаційного простору [19].

Згідно із Законом України «Про інформацію», масова інформація визначається як публічно поширювана друкована та аудіовізуальна інформація. Основним критерієм розмежування масової інформації є її публічна поширюваність для великого кола осіб. Це означає, що будь-яка зацікавлена особа може стати споживачем масової інформації [14].

Засоби масової інформації включають друковані та аудіовізуальні засоби, а також електронні медіа. Друковані засоби масової інформації, такі як газети та журнали, є одними з перших та найпоширеніших форм інформаційного споживання. Аудіовізуальні засоби, такі як телебачення та радіо, забезпечують передачу інформації за допомогою звуку та зображень. Електронні засоби масової інформації, такі як веб-сайти, блоги та соціальні медіа, стали все більш популярними завдяки розвитку інтернету та цифрових технологій.

Класифікація засобів масової інформації може базуватися на формі подання інформації: друковані, аудіовізуальні та електронні. Друковані засоби

масової інформації охоплюють газети, журнали, брошури тощо. Аудіовізуальні засоби включають телебачення та радіо. Електронні засоби масової інформації можуть виступати у формі веб-сайтів, блогів, новинних порталів, а також у соціальних медіа [5].

Однак, з розвитком інформаційних технологій, границі між цими типами засобів масової інформації стають все більш розмитими. Наприклад, традиційні друковані видання все частіше мають свої онлайн-версії, а електронні ЗМІ можуть також поширювати відео- та аудіо-контент через інтернет. Таким чином, класифікація засобів масової інформації може варіюватися в залежності від конкретного контексту та технологічних змін.

Класифікація ЗМІ за організацією збирання і поширення інформації, запропонована в роботі [5], дозволяє поділити їх на кілька основних типів. Газети та журнали є традиційними формами друкованих ЗМІ, які здебільшого орієнтовані на текстовий контент, хоча сучасні видання також можуть включати фото-, відео- та інші форми мультимедійного матеріалу. Бюлетені, збірники, альманахи та інші форми видань також входять у цей різноманітний спектр.

Радіо та телебачення представляють аудіовізуальні ЗМІ, які забезпечують передачу інформації через звукові та візуальні сигнали. Ці засоби комунікації мають широке охоплення аудиторії та можуть передавати новини, програми, розважальний контент тощо.

Звукозаписувальні та відеозаписувальні засоби також важливі для масової комунікації, але їх роль зазвичай більше обмежена конкретними форматами, такими як музикальні альбоми, аудіо- та відеокліпи, фільми, документальні стрічки тощо [5].

З розвитком інтернет-технологій з'явилися електронні ЗМІ, які забезпечують доступ до інформації через веб-сайти, блоги, соціальні мережі та інші онлайн-платформи. Ці ЗМІ стали все більш популярними через свою швидкість, доступність та можливість взаємодії з аудиторією.

Класифікація друкованих ЗМІ, що запропонована вітчизняним законодавством, враховує різні аспекти їхньої діяльності та організації. Це включає сферу розповсюдження (загальнодержавні, регіональні, місцеві), вид видання (газета, журнал, бюлетень тощо), статус видання (офіційні, неофіційні), а також категорію читачів [5].

Офіційні видання, які мають право публікувати нормативно-правові акти та офіційні повідомлення, зазвичай служать джерелом офіційної інформації від державних органів. Неофіційні видання можуть мати різноманітну тематику та спрямованість, від політичних газет до розважальних журналів.

Класифікація ЗМІ є важливою для розуміння їхнього ролі та функцій у сучасному інформаційному суспільстві. Враховуючи широкий спектр типів та джерел медіаінформації, можна краще розуміти їхній вплив на суспільство та державу, а також ефективно використовувати їх в різних аспектах людського життя [5].

Підходи до класифікації друкованих ЗМІ можуть бути різноманітними, залежно від кількох факторів, включаючи програмні цілі або тематичну спрямованість, періодичність виходу, а також статус та вид видання. Програмні цілі визначають завдання, які ставить перед собою засновник видання, і можуть охоплювати широкий спектр тематик, від політики та економіки до культури, спорту та релігії.

Важливим аспектом класифікації є також періодичність виходу видання, яка визначає частоту його появи. Видання може бути щоденним, тижневим, щомісячним або виходити за спеціальними нагодами. Ця характеристика впливає на зміст та формат видання, а також на його роль у медійному просторі.

Друковані видання можна поділити на масові та соціальні [5]. Масові видання можуть бути спрямовані на різні аспекти суспільного життя, включаючи суспільно-політичні, науково-популярні, культурологічні та інші

тематики. Соціальні видання можуть бути науковими, фахово-галузевими або спрямованими на певні соціальні групи.

У сучасному медійному ландшафті особливу роль відіграють аудіовізуальні ЗМІ, зокрема телебачення і радіомовлення. Класифікація телебачення може проводитися за різними критеріями, включаючи спосіб трансляції, охоплення аудиторії, спеціалізацію програм, фінансування та комунікативну модель віщання. Радіо і телебачення можуть бути ефірними, супутниковими, кабельними, проводовими тощо, і вони можуть мати загальне чи спеціалізоване спрямування програм.

Законодавство України визначає різні види ЗМІ залежно від їх статусу та власника. До державних ЗМІ можуть належати теле- і радіомовні організації, державне інформаційне агентство та друковані видання, фінансування яких здійснюється з державного бюджету. Комунальні ЗМІ створюються місцевими органами самоврядування та можуть бути аудіовізуальними або друкованими, фінансово підтримуватися з місцевого бюджету та мати різні цільові спрямування та програмні цілі [14].

Існує різниця в трактуванні поняття «приватні ЗМІ» у законодавстві та в науковій літературі. Законодавство України не визначає зміст цього поняття, але відносить до приватних ЗМІ ті, які не є державними або комунальними та орієнтовані, насамперед, на отримання прибутку від здійснення інформаційної діяльності.

Приватні ЗМІ можна поділити на кілька категорій залежно від їх засновників та спрямувань. Партиїні ЗМІ, засновниками яких є політичні партії, використовуються переважно для проведення політичної агітації та мають відповідне ідеологічне спрямування. Громадянські (неприбуткові) ЗМІ, засновані громадськими організаціями, спрямовані на задоволення інформаційних потреб соціальних груп та на інформування суспільства про діяльність відповідних громадських організацій [5].

Особливим видом ЗМІ є суспільне телерадіомовлення, яке є єдиною загальнонаціональною неподільною та неприбутковою системою масової

комунікації, об'єктом права власності українського народу та діє згідно з єдиною програмною концепцією.

Для розвитку національного інформаційного простору та забезпечення незалежності ЗМІ в Україні необхідно реформувати державні та комунальні ЗМІ, забезпечити їм економічну самостійність та дотримання соціальних прав журналістів. Найважливішою умовою є заборона цензури та попереднього погодження матеріалів, які поширюються в цих ЗМІ, що гарантує свободу слова та незалежність журналістської діяльності [5].

Окрім традиційних ЗМІ, з'являються нові форми медіа, зокрема Інтернет-ЗМІ, які комбінують функції традиційних ЗМІ та мають потенціал замінити їх у майбутньому. Інтернет виконує різноманітні комунікаційні та інформаційні функції та є серйозною альтернативою офіційним джерелам інформації. Це створює умови для безпрецедентного плюралізму думок та свободи слова.

Останні дослідження в Україні спрямовані на типологізацію Інтернет-ЗМІ та визначення їх основних категорій. На даний час виокремлюються дві основні категорії: електронні версії друкованих видань та власне мережеві ЗМІ. При цьому вона подає дефініції цих понять, що спрощують їх розуміння та розрізнення. Крім того, Інтернет-ЗМІ можна класифікувати за типом змісту, приналежністю, тематикою, а також за регіональною або національною спрямованістю [5].

Також пропонується інша типологія, виокремлюючи п'ять основних типів інтернет-ЗМІ: інтернет-телебачення, інтернет-радіо, інтернет-газети, інтернет-журнали та новинні сайти. Ця класифікація дозволяє краще розуміти різноманітність та специфіку мережевих ЗМІ [5].

Процес розвитку інформаційного суспільства в Україні вимагає подальших наукових досліджень щодо визначення конституційних засад організації та діяльності Інтернет-ЗМІ. Зокрема, важливо розглянути їхню роль як суб'єктів конституційно-правових відносин.

Загалом, система ЗМІ в Україні має чітку структуру, яка формувалась протягом останніх двадцятиліть разом із розвитком правової бази. Однак ця базова структура включає в себе різноманітні підвиди, які класифікуються залежно від напрямків їх функціонування.

У майбутньому важливо продовжувати дослідження у цій області, зокрема, для з'ясування ролі та впливу Інтернет-ЗМІ на суспільство, політику та інші сфери діяльності. Це допоможе зрозуміти динаміку розвитку медіа в умовах цифрової ери та забезпечити адаптацію законодавства до нових викликів і можливостей, що пропонує Інтернет.

Розглянуту узагальнену класифікацію можна пов'язати з критеріями актуальності та достовірності медіа, щоб краще зрозуміти, як різні типи медіа впливають на споживачів інформації наступним чином (табл. 2.1):

1. За критерієм актуальності:

1.1 Тип медіа:

- друковані ЗМІ: можуть мати затримку з публікацією новин, тому їх актуальність може бути нижчою;

- аудіовізуальні ЗМІ: можуть швидко оновлювати інформацію, роблячи їх більш актуальними;

- інтернет-ЗМІ: можуть бути найактуальнішими, оскільки інформація публікується негайно.

1.2 Джерело медіа:

- державні ЗМІ: можуть бути більш актуальними щодо офіційних повідомлень та подій;

- незалежні ЗМІ: можуть бути більш актуальними щодо альтернативних точок зору та розслідувань;

- соціальні мережі: можуть бути актуальними щодо останніх подій та думок, але потребують перевірки на достовірність.

2. За критерієм достовірності:

2.1 Тип медіа:

- друковані ЗМІ: зазвичай проходять редакційний контроль, що може збільшити їх достовірність;
- аудіовізуальні ЗМІ: можуть мати упередженість у висвітленні подій через візуальні образи;
- інтернет-ЗМІ: можуть мати низьку достовірність через поширення фейкових новин.

2.2 Джерело медіа:

- державні ЗМІ: можуть мати упередженість у висвітленні подій відповідно до державної політики;
- незалежні ЗМІ: можуть мати більшу свободу слова та бути більш достовірними;
- соціальні мережі: можуть мати низьку достовірність через поширення дезінформації.

Таблиця 2.1 - Узагальнена таблиця зав'язків типів та джерел медіаінформації з критеріями актуальності та достовірності медіа

Тип медіа	Джерело медіа	Актуальність	Достовірність	Приклади
Друковані ЗМІ	Газети, журнали	Може мати затримку з публікацією	Зазвичай проходить редакційний контроль	Новини в газеті, стаття в журналі
Аудіовізуальні ЗМІ	Телебачення, радіо	Може швидко оновлювати інформацію	Може мати упередженість у висвітленні подій	Новини на телеканалі, інтерв'ю на радіо
Інтернет-ЗМІ	Веб-сайти, блоги, соціальні мережі	Може бути найактуальнішим	Може мати низьку достовірність (фейкові новини)	Новинний сайт, блог, пост у соціальній мережі
Державні ЗМІ	Теле- та радіомовні організації, державне інформаційне агентство, друковані видання	Може бути більш актуальними щодо офіційних повідомлень	Може мати упередженість у висвітленні подій відповідно до державної політики	Новинний сайт державного ЗМІ, стаття в державному журналі

Незалежні ЗМІ	Приватні ЗМІ, громадянські (неприбуткові) ЗМІ	Може бути більш актуальними щодо альтернативних точок зору та розслідувань	Може мати більшу свободу слова та бути більш достовірними	Незалежний новинний сайт, розслідування в журналі
Соціальні мережі	Користувацькі профілі, групи, сторінки	Може бути актуальним щодо останніх подій та думок	Може мати низьку достовірність через поширення дезінформації	Пост у соціальній мережі, коментар у групі

Важливо зазначити, що ці зв'язки не є абсолютними. Існують винятки з будь-якого правила. Важливо оцінювати актуальність та достовірність кожного джерела інформації незалежно від його типу чи джерела. Для оцінки достовірності рекомендується використовувати перевірені джерела інформації та методи критичного мислення.

Крім того деякі ЗМІ можуть мати високу актуальність і достовірність, а інші - низьку. Важливо знати про різні типи та джерела медіаінформації та вміти їх оцінювати. Розуміння зв'язків між класифікацією медіа, актуальністю та достовірністю допоможе приймати обґрунтовані рішення щодо того, якій інформації довіряти.

2.3. Поширення фейків та пропаганди. Зв'язок з критеріями актуальності та достовірності медіа

Поширення фейків та пропаганди в мас-медіа під час війни в Україні є явищем, яке має серйозні наслідки для суспільства та політичної стабільності країни. Термін «фейк» в сучасному світі отримав нове значення, перетворившись на знаряддя впливу та маніпуляцій, особливо в умовах конфлікту чи війни [20].

Українська війна, як і багато інших збройних конфліктів у світі, стала сценою для активного поширення фейкових новин та пропагандистських матеріалів. Це стало можливим завдяки широкому доступу до соціальних

мереж та інтернет-платформ, де кожен може стати поширювачем неперевіреної інформації.

Найбільш небезпечним є те, що фейки та пропаганда часто спрямовані на підняття паніки серед населення, розпалювання міжнаціональної ворожнечі та маніпулювання свідомістю громадян. Вони можуть мати різні мети, від політичної агітації до комерційної реклами. Крім того, фейки в ЗМІ можуть бути використані для зміни громадської думки та впливу на результати політичних процесів [20].

Неправдива інформація засмічує інформаційне поле, ускладнюючи процес прийняття об'єктивних рішень громадянами. Зокрема, важливою є роль офіційних ЗМІ, які стали основними джерелами інформації для суспільства. Проте, коли вони поширюють неправдиві матеріали, це порушує довіру до мас-медіа та підриває демократичні процеси [20].

Для боротьби з поширенням фейків та пропаганди важливо вдосконалювати механізми перевірки інформації, підвищувати медіа-грамотність громадян, а також зміцнювати незалежність ЗМІ та їхню професійну етику. Тільки шляхом спільних зусиль суспільства та держави можна забезпечити інформаційну безпеку та захистити демократичні цінності в умовах війни та конфлікту.

Поширення фейків та пропаганди в масмедіа під час війни в Україні становить серйозну проблему, яка впливає на суспільну свідомість та формує певні уявлення та погляди на події, що відбуваються. Фейки, неправдиві повідомлення, та пропагандистські матеріали мають потенційно шкідливий вплив на громадян, змінюючи їхнє розуміння подій та сприйняття дійсності.

Одним із основних інструментів поширення фейків є масові медіа, такі як телебачення, радіо, газети та інтернет-портали. Часто ці фейки поширюються з метою викликати паніку серед населення, розпалювати міжнаціональну ворожнечу, маніпулювати свідомістю та навіть рекламувати певних осіб чи продукцію. У воєнний час такі фейки можуть бути особливо

небезпечними, оскільки вони можуть викликати хаос та додаткову напругу вже складної ситуації [20].

Опитування проведене серед населення показало, що багато людей споживають новини через інтернет, довіряючи певним відомим джерелам. Однак, лише невелика частина опитаних перевіряє інформацію з різних джерел, а більшість не розуміє суті терміну «фейк» та не завжди може розрізнити правдивість інформації.

Також варто зазначити, що навіть відомі українські ЗМІ можуть попадати у пастку фейків, як показує приклад з військовими подіями навколо Дебальцевого. Непереверена інформація, яка була опублікована без достатнього перевірки та підтвердження, могла призвести до масової дезінформації та викликати паніку серед громадян [20].

Поширення фейкових новин та пропагандистських матеріалів в масмедіа є серйозною загрозою для суспільства під час війни в Україні. Щоб захистити себе від неправдивої інформації, читачам важливо розуміти, як розпізнавати фейки та як діяти в подібних ситуаціях.

Перш за все, слід застосовувати скептицизм до будь-яких новин, особливо до шокуючих або скандальних повідомлень, які можуть бути спеціально створені для збурення суспільства чи викликання паніки.

Далі, важливо перевіряти першоджерело інформації. Якщо в новинах є посилання на конкретну особу чи організацію, слід перевірити цю інформацію на їхніх офіційних акаунтах у соціальних мережах або на їхніх веб-сайтах.

Також важливо вміти відрізнити факти від коментарів та аналізу. Часто пропагандистські матеріали містять в собі спекулятивні або вигадані твердження, які можуть спотворювати дійсність [20].

Перевірка фотоінформації також є важливою складовою процесу розпізнавання фейків. Інтернет-браузери, такі як Google Chrome, надають можливість швидко перевірити джерело фотографії, що допомагає виявити її подібність до інших зображень та перевірити її автентичність. Також слід звертати увагу на дату публікації фотографії та контекст, у якому вона

використовується, оскільки часто фотографії з інших конфліктних зон намагаються видати за події, що відбуваються на Донбасі [20].

У цей складний час, коли інформація є одним з основних інструментів впливу та контролю, критичне мислення та навички аналізу інформації стають надзвичайно важливими. Тільки за допомогою обізнаності та обережності ми можемо захистити себе від впливу фейкових новин та пропагандистських матеріалів.

Недбалість та необережність журналістів, які іноді призводять до поширення фейкових новин, стає серйозною проблемою в контексті війни в Україні. Незалежно від причин цього, будь то недостатній час для перевірки інформації або небажання, результат може бути негативним, оскільки такі фейки можуть спричинити паніку серед населення або спотворити образ ситуації в країні [20].

Саме тому важливо, щоб аудиторія була свідомою та критичною щодо інформації, яку вона отримує. Читачам слід навчитися перевіряти інформацію самостійно, не покладаючись виключно на ЗМІ. Для цього важливо користуватися декількома джерелами новин, а також розрізняти факти від коментарів. Також важливо шукати першоджерела інформації та вміти визначити, яка інформація є достовірною.

Окрім цього, навички гуглінгу фото та перевірки їх автентичності, а також вміння розпізнавати відфотошоплені зображення можуть бути корисними в розпізнаванні фейкової інформації. Також важливо розвивати мовні навички, щоб мати можливість розуміти інформацію з іноземних джерел, що допоможе у виявленні фейків, які можуть бути поширені з-за кордону [20].

Всі ці заходи спрямовані на те, щоб захистити громадян від впливу фейкової інформації та покращити якість інформаційного середовища в Україні під час війни.

Зв'язок поширення фейків і пропаганди з критеріями актуальності та достовірності медіа показано на рис. 2.4.

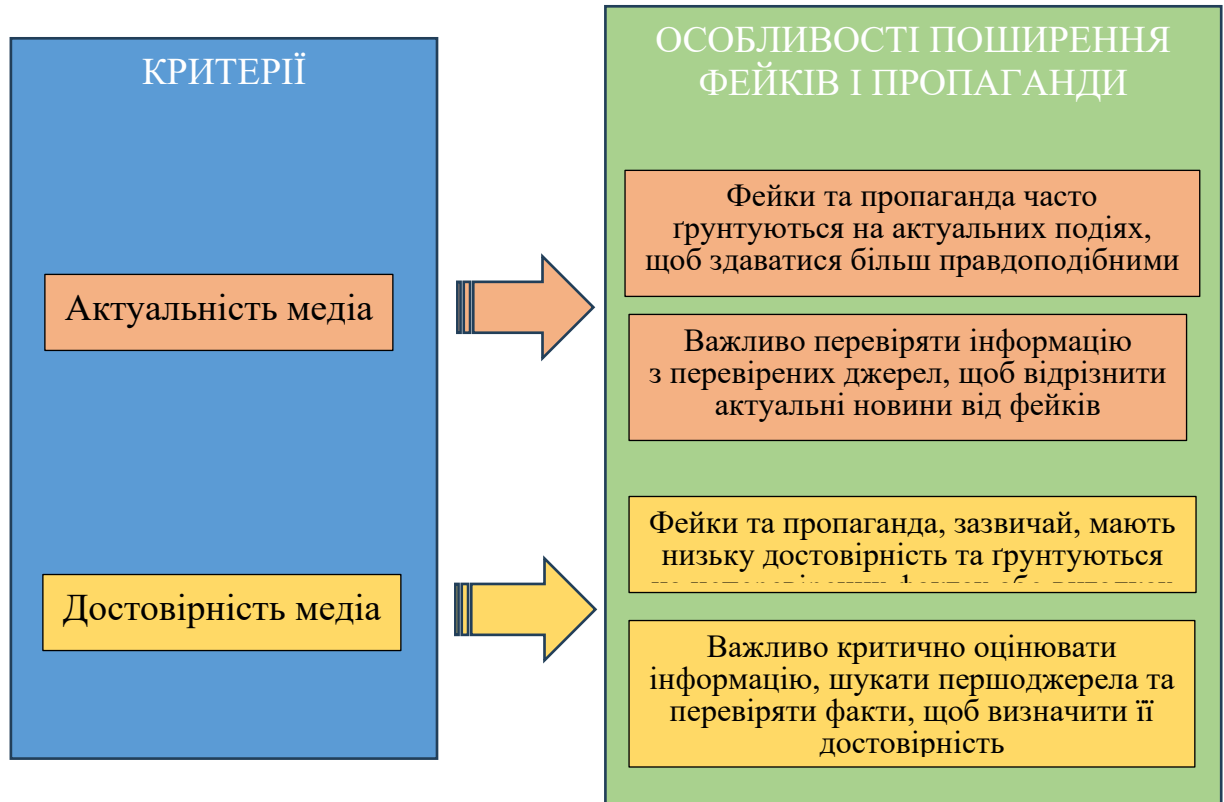

Рисунок 2.4 - Особливості поширення фейків і пропаганди відповідно до критеріїв актуальності та достовірності медіа

Таким чином, поширення фейків та пропаганди в ЗМІ під час війни в Україні є серйозною проблемою, що має значний вплив на суспільство. Фейки та пропаганда можуть мати різні цілі, від політичної агітації до комерційної реклами, але завжди спрямовані на маніпулювання свідомістю людей. Неперевірена інформація шкодить суспільству, засмічуючи інформаційний простір та ускладнюючи прийняття об'єктивних рішень. Необхідно вживати заходів для боротьби з фейками та пропагандою, підвищуючи медіаграмотність населення, вдосконалюючи механізми перевірки інформації та зміцнюючи незалежність ЗМІ.

2.4. Дослідження методів верифікації медіаінформації

В умовах сучасної війни в Україні, відбувається не лише збройний конфлікт на території, а саме війна, а й зіткнення інформаційних стратегій та пропагандистських кампаній. Зокрема, російські ЗМІ активно використовуються для розповсюдження неправдивої інформації, яка не лише спотворює дійсність, а й служить цілям державної пропаганди. Однак, існують методи верифікації медіаінформації, які дозволяють розрізняти правду від брехні та зберігати об'єктивність в оцінці подій [3].

Поширення фейкових фото та зображень є одним із найбільш поширених методів маніпуляції інформацією. Виявлення фотофейків може бути відносно простим завданням за допомогою інструментів, доступних в Інтернеті. Наприклад, за допомогою функції «Знайти це зображення в Google» у браузері Google Chrome або за допомогою спеціальних плагінів для інших браузерів можна провести пошук ідентичних або подібних зображень у мережі, що дозволяє встановити походження та автентичність фотографій [3].

Крім того, важливим методом верифікації інформації є аналіз джерел та контексту. Перевірка надійності джерела інформації, перекладу та дати публікації може допомогти визначити ймовірність достовірності інформації. Додатково, порівняння повідомлень з різних джерел та аналіз реакції сторін, залучених до війни, може виявити протиріччя та неузгодженості, що свідчать про можливу маніпуляцію інформацією.

Також, важливим аспектом є аналіз мовлення та стилістики інформаційних матеріалів. Хоча цей метод вимагає певного досвіду та експертизи, але виявлення особливостей маніпулятивного мовлення може допомогти в ідентифікації пропагандистських та маніпулятивних технік.

Найпоширенішим методом підтвердження інформації є перевірка її наявності у довірених та незалежних джерелах. Залучення до аналізу інформації експертів та фахівців, а також користування документальними

джерелами та фактичними свідченнями може забезпечити більш об'єктивну картину подій.

Використання інтернет-ресурсів, таких як YouTube, може бути корисним у верифікації відеоінформації. Перевірка дати публікації відео, а також аналіз кількості переглядів та коментарів може надати додаткову інформацію про його автентичність. Звернення уваги на джерело публікації та можливість існування оригінального відеоматеріалу також може бути корисним у виявленні відеофейків. [3]

Додатковим методом верифікації медіаінформації є аналіз контексту та документальних доказів. Перевірка згідності подій, зображених на відео, з відомими фактами та подіями може допомогти визначити правдивість інформації. Додатково, залучення експертів та фахівців для оцінки відеоматеріалів та їх аналіз може забезпечити більш об'єктивну оцінку.

У контексті інформаційної війни важливо враховувати можливість маніпуляції та пропаганди з боку різних сторін конфлікту. Використання різноманітних методів верифікації та критичний підхід до інформації дозволяє забезпечити більш об'єктивну картину подій та захистити суспільство від маніпулятивних впливів [3].

Набір методів верифікації медіаінформації під час війни в Україні стає дедалі різноманітнішим, оскільки пропагандистські кампанії стають все більш вдосконаленими та складними. Урахування деталей на відео, таких як назви об'єктів, автомобільні номери та вуличні таблички, може допомогти в розкритті правдивості інформації. Використання пошукових систем, таких як YouTube або Google, дозволяє здійснювати пошук за ключовими словами або описом відеоматеріалів, що забезпечує можливість знаходження додаткових джерел інформації та перевірки достовірності подій [3].

Свідчення очевидців, хоча і можуть бути недостатньо достовірними або піддаватися маніпуляціям, також можуть служити джерелом інформації для верифікації подій. Слухаючи їхні слова та аналізуючи їхні заяви, можна здійснити перевірку на відповідність фактам та загальним тенденціям.

Додатково, важливо враховувати історію та джерела інформації, що надають свідчення, для визначення їхньої достовірності та об'єктивності.

Додатковим методом верифікації медіаінформації під час війни в Україні є аналіз повідомлень західних ЗМІ, які можуть бути використані для підсилення авторитетності чи правдоподібності певних подій. Проте необхідно пам'ятати, що серед таких повідомлень може бути велика кількість маргінальних джерел, які слід перевіряти на достовірність [3].

При аналізі інформації, поширеної західними ЗМІ, важливо звертати увагу на джерела, на які вони посилаються. Наприклад, якщо ви розглядаєте новину, поширену російським виданням «Взгляд», важливо перевірити оригінальне джерело інформації. Часто західні ЗМІ можуть посилатися на маргінальні джерела, які мають сумнівну репутацію або поширюють фейкові новини.

Наприклад, сайт «The European Union Times», на який посилається видання «Взгляд», відомий своєю ненадійністю та розповсюдженням фейкових новин. Інформація, яка надходить від маргінальних джерел, таких як «The European Union Times», має бути обов'язково перевірена на достовірність та підтверджена з надійних джерел [3].

Крім того, слід звертати увагу на можливе перекручування реальних повідомлень авторитетними ЗМІ. Наприклад, деякі сайти можуть перекручувати факти або спотворювати їхнє значення для створення сенсаційних заголовків чи підвищення аудиторії.

Один із способів перевірки інформації, яка поширюється західними ЗМІ, полягає в пошуку оригінального джерела новини. Часто західні ЗМІ посилаються на відомі агентства новин, такі як Reuters чи Associated Press. Перевірка інформації на офіційних сайтах цих агентств може підтвердити достовірність поданої інформації та допомогти уникнути поширення фейкових новин [3].

Нарешті, найважливішою умовою для розпізнавання фейкових новин є критичне ставлення до інформації, яку споживаєте. Інформаційна війна

становить серйозну загрозу, тому важливо застосовувати критичне мислення та перевіряти джерела інформації перед їх прийняттям як правдивих. Споживання достовірної інформації є важливим кроком у забезпеченні об'єктивності та правдивості медіаінформації під час війни в Україні.

Узагальнені результати дослідження методів верифікації медіаінформації наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 - Методи верифікації медіаінформації, опис та приклади

Метод	Опис	Приклади
Виявлення фотофейків	Пошук ідентичних або подібних зображень у мережі	Функція "Знайти це зображення в Google" у Google Chrome, спеціальні плагіни для браузерів
Аналіз джерел та контексту	Перевірка надійності джерела, перекладу та дати публікації	Порівняння повідомлень з різних джерел, аналіз реакції сторін, залучених до війни
Аналіз мовлення та стилістики	Виявлення особливостей маніпулятивного мовлення	Пропагандистські та маніпулятивні техніки
Перевірка інформації в довірених джерелах	Залучення експертів та фахівців, використання документальних джерел та фактичних свідчень	Довірені ЗМІ, експертні думки, наукові дослідження
Аналіз відеоінформації	Перевірка дати публікації, кількості переглядів та коментарів, джерела публікації	YouTube, пошукові системи
Аналіз контексту та документальних доказів	Перевірка згідності подій з відомими фактами, залучення експертів	Історичні дані, фото- та відеоматеріали, свідчення очевидців
Аналіз повідомлень західних ЗМІ	Перевірка джерел інформації, на які посилаються ЗМІ	Оригінальні джерела новин, авторитетні агентства новин
Критичне ставлення до інформації	Застосування критичного мислення, перевірка джерел перед прийняттям інформації	Аналіз емоційної складової, упередженості, логічних помилок

В загальному сенсі методи верифікації медіаінформації допомагають на практиці оцінити актуальність та достовірність медіа, що є важливими критеріями для прийняття обґрунтованих рішень та уникнення маніпуляцій (рис. 2.5 та 2.6).

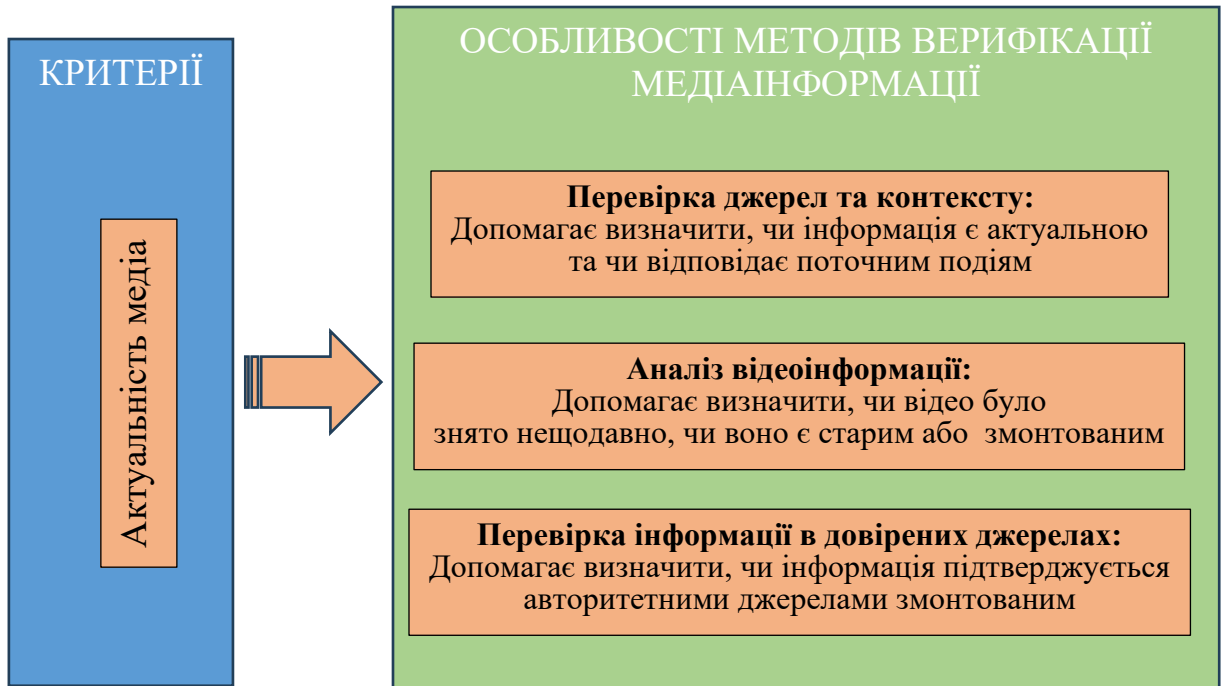

Рисунок 2.5 - Особливості методів верифікації при оцінці актуальності

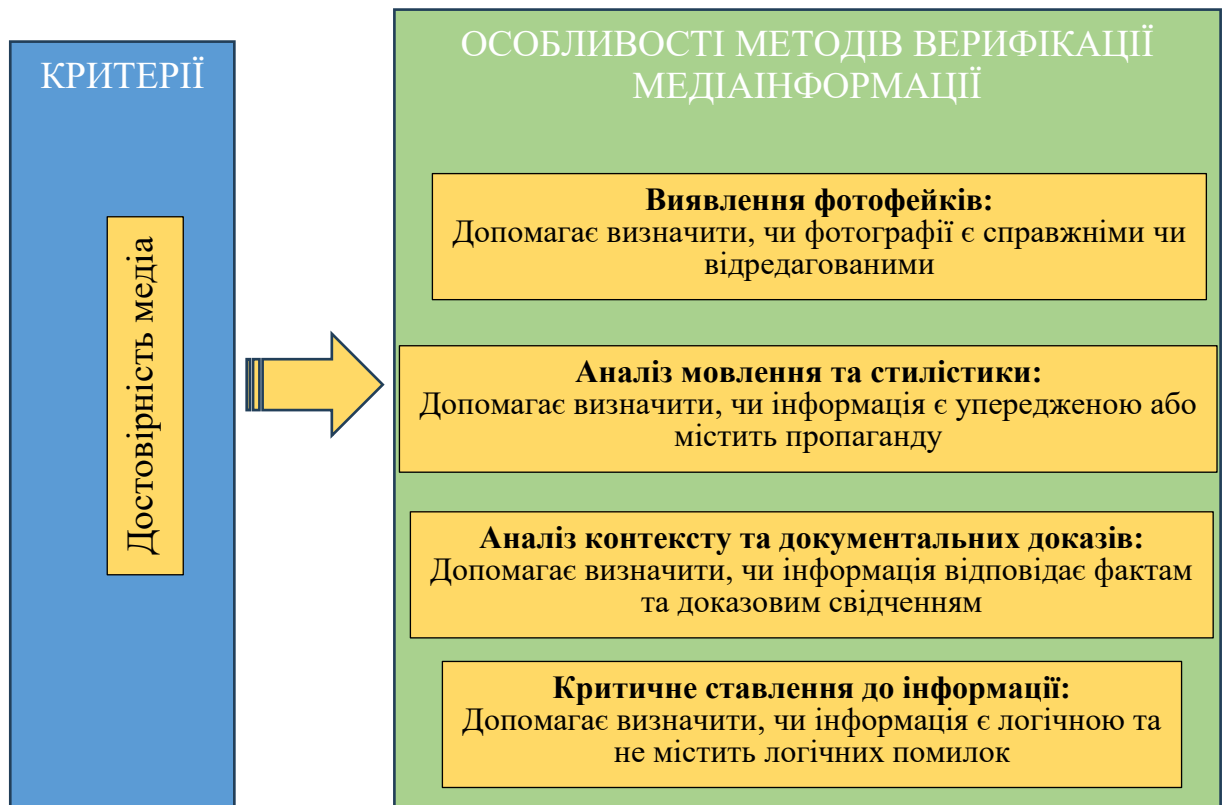

Рисунок 2.6 - Особливості методів верифікації при оцінці достовірності

Таким чином, методи верифікації медіаінформації є ключовими інструментами для оцінки актуальності та достовірності інформації, яку ми споживаємо. Завдяки критичному аналізу та використанню різноманітних методів перевірки люди можуть збільшити ймовірність отримання точних та об'єктивних даних. Важливо пам'ятати про контекст та упередження при оцінці інформації, а також використовувати різні методи верифікації для отримання більш повної картини. Критичне мислення є ключовим навиком для розрізнення правди від брехні в інформаційному просторі.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. За результатами дослідження особливостей функціонування медіа в умовах воєнного стану з урахуванням критеріїв актуальності та достовірності визначено, що функціонування медіа в умовах воєнного стану є критично важливим для національної безпеки та суспільної стабільності. Медіа повинні швидко та правдиво інформувати населення, протидіяти дезінформації та пропаганді, підтримувати державні заходи і моральний дух громадян. Критерії актуальності та достовірності інформації стають ключовими, оскільки вони забезпечують ефективну комунікацію та збереження довіри. Медіа мають оперативно реагувати на події, публікувати перевірену інформацію, розкривати фейкові новини та висвітлювати реальні факти, тим самим впливаючи на суспільні настрої та сприяючи стабільності в умовах воєнного стану.

2. Дослідження типів та джерел медіаінформації у зв'язку з критеріями актуальності та достовірності медіа показує, що різноманітність джерел і типів інформації є важливим фактором для оцінки її якості. Традиційні ЗМІ, соціальні мережі, блоги та інші платформи мають різні рівні надійності та швидкості поширення інформації. В умовах воєнного стану особливо важливо враховувати походження та тип медіа, оскільки від цього залежить достовірність та актуальність повідомлень. Надійні джерела, що

дотримуються журналістських стандартів, забезпечують перевірену інформацію, тоді як менш надійні джерела можуть поширювати дезінформацію та фейки. Аналіз типів і джерел медіа дозволяє краще зрозуміти, як відрізнити достовірну інформацію від неправдивої, що є критичним для підтримання суспільної довіри та ефективного інформування в умовах кризи.

3. Встановлено, що поширення фейків та пропаганди в ЗМІ під час війни в Україні є серйозною проблемою, яка значно впливає на суспільство. Фейки та пропаганда можуть мати різні цілі, від політичної агітації до комерційної реклами, але завжди спрямовані на маніпулювання свідомістю людей. Непереверена інформація шкодить суспільству, засмічуючи інформаційний простір і ускладнюючи прийняття об'єктивних рішень. Необхідно вживати заходів для боротьби з фейками та пропагандою, підвищуючи медіаграмотність населення, вдосконалюючи механізми перевірки інформації та зміцнюючи незалежність ЗМІ.

4. Встановлено, що методи верифікації медіаінформації є основними інструментами для визначення її актуальності та достовірності. Через критичний аналіз та застосування різних методів перевірки люди можуть збільшити ймовірність отримання точних і об'єктивних даних. Важливо враховувати контекст і можливі упередження при оцінці інформації, а також використовувати різні методи верифікації для формування більш повного уявлення. Критичне мислення є ключовим навиком для відокремлення правди від неправди в інформаційному середовищі.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИТЕРІЇВ АКТУАЛЬНОСТІ ТА ДОСТОВІРНОСТІ МЕДІА

3.1. Моніторинг контенту онлайн медіа

У сучасному інформаційному просторі медіа відіграють важливу роль у формуванні громадської думки та сприйнятті подій, особливо в період війни. Україна, перебуваючи в стані війни, стикається з необхідністю аналізу та перевірки інформації, яка надходить через медійні джерела. Висвітлення подій війни, зокрема випадків воєнних злочинів, вимагає не лише швидкого реагування, але й забезпечення достовірності та актуальності інформації [9].

За останні роки українські правоохоронні органи продемонстрували високий рівень професіоналізму та ефективності в роботі з медіа-контентом під час війни. На прикладі розслідування подій, що трапилися в місті Буча, можна відзначити декілька ключових аспектів, які вказують на практичне використання медіа для дослідження актуальності та достовірності [9]:

1. Документування та аналіз інформації: Національна поліція України активно вивчала та аналізувала інформацію, що надходила через різноманітні медійні джерела, зокрема сайт ZMINA (рис. 3.1). Це дозволило створити повний образ подій, що відбувалися в Бучі, зокрема виявити факти воєнних злочинів.

2. Використання технологій для збору доказів: Правоохоронні органи використовували сучасні технології для збору доказів та документування воєнних злочинів, включаючи вивчення даних з зовнішніх камер спостереження.

3. Ідентифікація військових та командирів: Завдяки аналізу медіа-контенту було можливо ідентифікувати російських військових та командирів, які брали участь у воєнних злочинах.

4. Моделювання та аналіз тактики ворога: Поліцейські вивчали тактику та спосіб мислення російських військових, щоб зрозуміти причини та патерни

їхньої поведінки. Це дозволяє більш ефективно боротися з ворогом та доводити його злочини до суду.

Український досвід використання медіа-контенту для дослідження актуальності та достовірності під час війни став важливим прецедентом у глобальній практиці боротьби з воєнними злочинами та визначення відповідальності за них. Цей досвід підкреслює важливість взаємодії між правоохоронними органами та медіа для забезпечення інформаційної безпеки та забезпечення прав людини під час конфліктів.

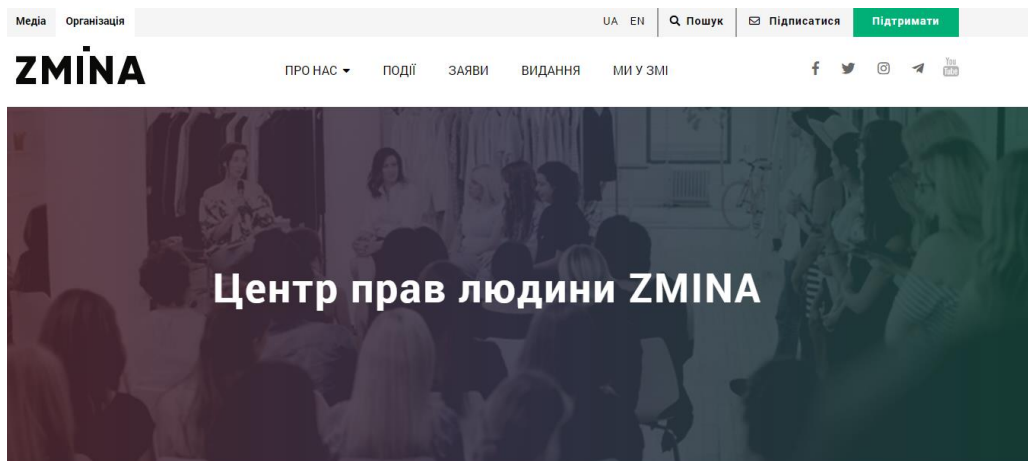

Рисунок 3.1 – Головна сторінка сайту ZMINA [27]

В умовах воєнного конфлікту, і в першу чергу війни, медіа відіграють важливу роль у відображенні подій та поширенні інформації про воєнні дії та їхні наслідки. Проте, важливо пам'ятати про необхідність аналізу та перевірки отриманої інформації, щоб забезпечити її актуальність та достовірність. На прикладі подій, що сталися в Боровій на Харківщині, можна виявити кілька ключових аспектів, які вказують на практичне використання медіа для дослідження актуальності та достовірності [17].

1. Фактологічна об'єктивність: Моніторинг медіа-контенту, зокрема сайту ZMINA, дозволяє отримувати об'єктивну інформацію про події. Наприклад, повідомлення про обстріли в Боровій на Харківщині надає

конкретні факти про загибель та поранення місцевих жителів, що дозволяє аналізувати ситуацію об'єктивно.

2. Достовірність інформації: Завдяки моніторингу медіа можна перевірити достовірність поданих фактів та інформації. Наприклад, інформація про жертви та пошкодження внаслідок обстрілу в Боровій підтверджується головою Харківської обласної військової адміністрації, що підвищує рівень достовірності повідомлення.

3. Аналіз наслідків воєнних дій: Медіа-контент дозволяє вивчати наслідки воєнних дій та оцінювати їх масштаби. В даному випадку, інформація про пошкодження житлових будинків та автомобілів внаслідок обстрілів надає можливість зрозуміти руйнівний вплив війни на життя мирних мешканців.

4. Підвищення свідомості громадськості: Розповсюдження інформації через медіа сприяє підвищенню свідомості громадськості про події війни та її наслідки. Це дозволяє людям краще розуміти ситуацію та приймати обґрунтовані рішення.

У цій ситуації, моніторинг медіа-контенту допомагає не лише відстежувати події в реальному часі, але й забезпечує об'єктивну та достовірну інформацію, що є важливим елементом в умовах воєнного конфлікту. Цей підхід дозволяє краще розуміти ситуацію на місцях, а також сприяє ефективним діям для запобігання подальшому насильству та захисту мирного населення.

Продовжуючи аналіз, важливо зазначити, що пропаганда, яка використовується у медіа, має значний вплив на сприйняття суспільства подій і конфлікту. Висловлювання, які порушують гуманітарні норми та викликають насильство, створюють негативний контекст і можуть призвести до подальшого ескалації конфлікту та порушення прав людини. На основі цитат зі статті про пропаганду, яка розповсюджується російськими пропагандистами, можна виділити кілька ключових аспектів [16].

1. Маніпуляція метафорами та архетипами: Російські пропагандисти використовують метафори та архетипи, такі як порівняння з лікуванням,

релігійні образи та архетипи Другої світової війни, щоб створити негативне уявлення про українське суспільство та воєнний конфлікт.

2. Дезінформація та відмова від об'єктивної інформації: Через використання пропаганди, російські пропагандисти змінюють факти та відмовляються від об'єктивної інформації, що може призвести до спотворення уявлення громадськості про справжні події.

3. Релігійна та етнічна ворожнеча: Істерезія, що використовується пропагандистами, створює релігійну та етнічну ворожнечу, яка поглиблює розбрат між різними групами населення та сприяє подальшій ескалації конфлікту (або війни, як останньої форми).

4. Моральна легітимація насильства: Пропаганда створює моральний дозвіл насильства та військових дій проти українців, що може призвести до подальших порушень прав людини та військових злочинів.

5. Небезпека геноциду та насильства: Заклики до «денацифікації» та інші форми пропаганди можуть створити загрозу геноциду та насильства проти цивільного населення, що є серйозним порушенням міжнародного права.

Ці аспекти відображають значення дослідження актуальності та достовірності медіа під час війни в Україні. Аналіз медіа-контенту, який використовується для пропаганди, дозволяє розуміти природу конфлікту або війни та його вплив на суспільство. Такий дослідження допомагає виявити маніпулятивні техніки, що використовуються пропагандистами, та розробити стратегії для протидії негативному впливу пропаганди на громадське мислення та сприяти миру та стабільності в регіоні.

Для подальшого аналізу актуальності та достовірності медіа в контексті війни в Україні, розглянемо інформацію, яка була опублікована на сайті ZMINA.

За посиланням на голову правління НАК «Нафтогаз» Олексія Чернишова, надійшла інформація про атаку російських військ на енергетичну інфраструктуру НАК «Нафтогаз» на Заході України. Ця інформація

підтверджується офіційним представником компанії, що надає певну довіру опублікованій інформації.

Проте, важливо врахувати, що дані про російську атаку поширюються через офіційного представника компанії, існує можливість, що інформація може бути фільтрованою або перекрученою відповідно до політичних чи інших мотивацій.

Додатково, важливо врахувати контекст даної інформації. Російська атака на енергетичну інфраструктуру може мати серйозні наслідки для безпеки населення та економіки України. Однак, вибір термінів та фраз, таких як «ворог», «знову атакував», може вплинути на сприйняття інформації та створити додаткову напруженість у суспільстві [16].

Отже, аналізуючи інформацію, яка публікується з військових зон конфлікту, важливо враховувати не лише сам факт атаки, а й контекст, у якому ця інформація оприлюднюється, а також джерело інформації. Тільки такий підхід дозволить забезпечити об'єктивний аналіз та розуміння ситуації в регіоні.

Другим прикладом інформації з сайту ZMINA є повідомлення про результати російського авіаудару у місті Новгородівка на Донеччині. За інформацією, наданою Державною службою з надзвичайних ситуацій, рятувальники знайшли тіла двох людей, які потрапили під завали внаслідок авіаудару.

Інформація про цей події є актуальною і важливою для розуміння наслідків війни в Україні. Проте, варто відзначити, що ця інформація може бути дуже емоційно навантаженою, особливо для мешканців регіону та українського суспільства загалом. Вибір словосполучень, таких як «ворог», «авіаудар», «потерпілі», може вплинути на сприйняття події та спричинити емоційну реакцію.

З огляду на характер події та її наслідки, важливо, щоб медіа надавали об'єктивну і достовірну інформацію, яка базується на перевірених джерелах та фактах. Подальший аналіз такої інформації може включати співставлення її з

іншими джерелами, оцінку контексту та можливих політичних мотивів, які можуть впливати на представлення подій.

Ці приклади підкреслюють важливість критичного мислення та аналізу інформації, яка поширюється медіа під час конфлікту. Об'єктивний підхід до вивчення актуальних подій допомагає забезпечити точність та достовірність інформації, що є критичним у військових умовах.

У висновку можна відзначити, що аналіз інформації, наданої сайтом ZMINA щодо подій під час війни в Україні, підкреслює важливість критичного підходу до сприйняття медіа контенту. На прикладі цитованих статей видно, що інформація може бути емоційно забарвленою та впливати на громадську думку та емоційний стан суспільства. Тому важливо користуватися додатковими джерелами та аналізувати інформацію з різних перспектив для отримання об'єктивної картини подій. Тільки так можна забезпечити достовірність та об'єктивність інформації, що є ключовим у військових умовах та під час конфліктів.

Зв'язок між медіа-контентом та воєнними злочинами в Україні за результатами моніторингу контенту онлайн медіа, зокрема сайту ZMINA, наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Приклад узагальнення результатів моніторингу контенту сайту ZMINA

Аспект	Опис	Приклади
Документування та аналіз інформації	Використання різноманітних медіа-джерел для створення повного образу подій та виявлення фактів воєнних злочинів.	Національна поліція України аналізувала інформацію з сайту ZMINA та інших джерел для розслідування подій у Бучі.
Використання технологій для збору доказів	Застосування сучасних технологій, таких як вивчення даних з камер спостереження, для збору та документування доказів воєнних злочинів.	Правоохоронні органи використовували дані з камер спостереження для ідентифікації російських військових, які брали участь у воєнних злочинах у Бучі.

Ідентифікація військових та командирів	Використання медіа-контенту для ідентифікації російських військових та командирів, які відповідальні за воєнні злочини.	Аналіз медіа-контенту допоміг ідентифікувати російських військових, які брали участь у розстрілах мирних жителів у Бучі.
Моделювання та аналіз тактики ворога	Вивчення тактики та способу мислення російських військових на основі медіа-контенту для кращого розуміння їхньої поведінки та більш ефективної боротьби з ними.	Поліцейські вивчали тактику російських військових у Бучі, щоб краще зрозуміти їхні мотиви та запобігти подібним злочинам у майбутньому.
Фактологічна об'єктивність	Використання медіа-контенту для отримання об'єктивної інформації про події, наприклад, про жертв та пошкодження внаслідок обстрілів.	Сайт ZMINA надавав об'єктивну інформацію про обстріли в Боровій на Харківщині, включаючи дані про загиблих та поранених.
Достовірність інформації	Перевірка достовірності інформації з медіа-джерел, наприклад, шляхом підтвердження фактів з офіційними джерелами.	Інформація про жертв та пошкодження внаслідок обстрілу в Боровій була підтверджена головою Харківської обласної військової адміністрації.
Аналіз наслідків воєнних дій	Вивчення медіа-контенту для оцінки масштабів руйнувань та інших наслідків воєнних дій.	Інформація про пошкодження житлових будинків та автомобілів внаслідок обстрілів у Боровій продемонструвала руйнівний вплив війни на життя мирних мешканців.
Підвищення свідомості громадськості	Поширення інформації з медіа-джерел для підвищення обізнаності громадськості про події війни та її наслідки.	Сайт ZMINA поширював інформацію про обстріли в Боровій, що допомогло людям краще зрозуміти ситуацію та приймати обґрунтовані рішення.
Маніпуляція метафорами та архетипами	Використання російськими пропагандистами метафор та архетипів, таких як порівняння з лікуванням, релігійні образи та архетипи Другої світової війни, для створення негативного образу українського суспільства та воєнного конфлікту.	Російські пропагандисти використовували метафору "денацифікації" України, щоб виправдати насильство та жорстокість проти українців.
Дезінформація та відмова від об'єктивної інформації	Поширення дезінформації та заперечення об'єктивної інформації російськими пропагандистами для спотворення уявлення громадськості про події.	Російські пропагандисти заперечували факт вбивства мирних жителів у Бучі, називаючи це інсценуванням.

3.2. Розробка рекомендацій щодо підвищення актуальності та достовірності медіа як основних критеріїв її оцінки

В сучасному світі, коли потік інформації неперевершено широкий та швидкозмінний, медіа виступає як ключовий фактор формування громадської думки, усвідомлення подій та сприйняття реальності. У контексті російсько-української війни, коли інформаційна війна стає такою ж важливою, як і збройна боротьба, роль медіа виявляється надзвичайною. Проте, з точки зору актуальності та достовірності, деякі видання, зокрема сайт ZMINA, можуть стати об'єктом критики та сумнівів щодо їхньої об'єктивності. Це є ключовим питанням, яке потребує серйозного аналізу та розробки рекомендацій для підвищення рівня довіри до медіа в умовах війни.

По-перше, важливо наголосити на необхідності створення спеціалізованих команд аналітиків, які будуть відповідати за перевірку достовірності інформації, що публікується на сайті ZMINA. Ці команди повинні бути складеними з професіоналів у галузі журналістики, політики, військових експертів та інших відомих фахівців. Вони повинні мати можливість оперативно перевіряти факти, робити крос-перевірку інформації з різних джерел та виключати поширення недостовірної або маніпульованої інформації.

По-друге, сайт ZMINA повинен приділяти більше уваги різноманітності джерел інформації. Важливо уникати одностороннього погляду на події та намагатися представляти різні точки зору. Це сприятиме збалансованому та об'єктивному відображенню ситуації та допоможе читачам утворити власну думку на основі різноманітних перспектив.

По-третє, важливо враховувати етичні аспекти публікацій у зоні бойових дій. Сайт ZMINA повинен дотримуватися високих стандартів журналістики, уникати сенсаційних заголовків та маніпулятивних прийомів. Надмірне емоційне забарвлення може призвести до спотворення об'єктивної картини подій та підірвати довіру читачів.

Продовжуючи аналізу та розробку рекомендацій для підвищення актуальності та достовірності медіа, зокрема сайту ZMINA, у контексті аналізу новин під час російсько-української війни, важливо звернути увагу на наступні аспекти.

Сайт ZMINA повинен активно впроваджувати механізми фактчекінгу для перевірки достовірності інформації. З моменту розголошення війни, швидкість поширення новин стала надзвичайною, що може призвести до появи недостовірних або неперевіраних даних. Запровадження системи перевірки фактів перед публікацією допоможе уникнути поширення фейкових новин та забезпечити читачам доступ до достовірної інформації.

Необхідно збільшити прозорість у процесі підбору та опублікування новин. Сайт ZMINA повинен надавати читачам інформацію про джерела та методи отримання інформації, а також процес верифікації та перевірки фактів. Це допоможе підвищити довіру аудиторії та забезпечити більшу прозорість у роботі видання.

Важливо розвивати співпрацю з незалежними експертами та організаціями, які мають досвід у роботі з конфліктними зонами та інформаційною безпекою. Включення експертних думок та аналізів допоможе забезпечити більш об'єктивне освітлення подій та уникнути маніпуляцій з боку різних сторін бойових дій.

У світлі подій, які відбулися в Харкові під час воєнних дій та інших містах України, важливо продовжувати аналіз та для підвищення актуальності та достовірності медіа, зокрема сайту ZMINA, у контексті аналізу новин під час російсько-української війни.

По-перше, сайт ZMINA повинен забезпечити надійне джерело інформації, шляхом співпраці з авторитетними міжнародними та національними організаціями, які мають доступ до надійних даних та аналітики щодо конфлікту. Це допоможе підвищити рівень довіри до опублікованих матеріалів та забезпечити доступ до актуальної та об'єктивної інформації.

По-друге, важливо надавати аналіз подій та контекстуальну інформацію, яка допоможе читачам краще зрозуміти причини та наслідки воєнних дій. Одним із способів цього досягнення є публікація експертних оглядів та аналітичних матеріалів, які розкривають глибинні причини конфлікту та відображають різні точки зору на події.

По-третє, сайт ZMINA повинен визначити свою позицію щодо питань етики та моралі у війні. Важливо враховувати права та гідність всіх сторін конфлікту та уникати релігійної, расової або етнічної дискримінації в опублікованих матеріалах. Забезпечення етичної відповідальності в роботі з інформацією є необхідною складовою розробки рекомендацій для підвищення довіри до медіа в умовах війни.

Зважаючи на контекст російсько-української війни та роль сайту ZMINA як інформаційного ресурсу, що відіграє важливу роль у розповсюдженні новин, пропонуємо наступні конкретні рекомендації для підвищення актуальності та достовірності медіа (рис. 3.2):

1. Впровадження механізмів фактчекінгу та перевірки достовірності інформації: Забезпечити створення спеціалізованої команди аналітиків, які будуть відповідати за перевірку достовірності інформації перед її публікацією. Ці команди повинні мати можливість оперативно перевіряти факти, робити крос-перевірку інформації з різних джерел та виключати поширення недостовірної або маніпулятивної інформації.

2. Забезпечення прозорості та відкритості у роботі з інформацією: Надати читачам інформацію про джерела та методи отримання інформації, а також процес верифікації та перевірки фактів. Це сприятиме підвищенню довіри аудиторії та забезпечить більшу прозорість у роботі видання.

3. Акцент на різноманітності джерел інформації та балансу у представленні різних точок зору: Уникати одностороннього погляду на події та намагатися представляти різні точки зору. Це сприятиме збалансованому та об'єктивному відображенню ситуації та допоможе читачам утворити власну думку на основі різноманітних перспектив.

4. Впровадження етичних стандартів та уникнення сенсаційних заголовків та маніпулятивних прийомів: Дотримання високих стандартів журналістики, уникнення сенсаційних заголовків та маніпулятивних прийомів є важливим для збереження довіри аудиторії та забезпечення об'єктивного відображення подій.

5. Розвиток співпраці з незалежними експертами та організаціями: Включення експертних думок та аналізів допоможе забезпечити більш об'єктивне освітлення подій та уникнути маніпуляцій з боку різних сторін конфлікту.

Реалізація цих рекомендацій допоможе підвищити рівень довіри до сайту ZMINA та забезпечить доступ до об'єктивної та актуальної інформації в умовах військового бойових дій.

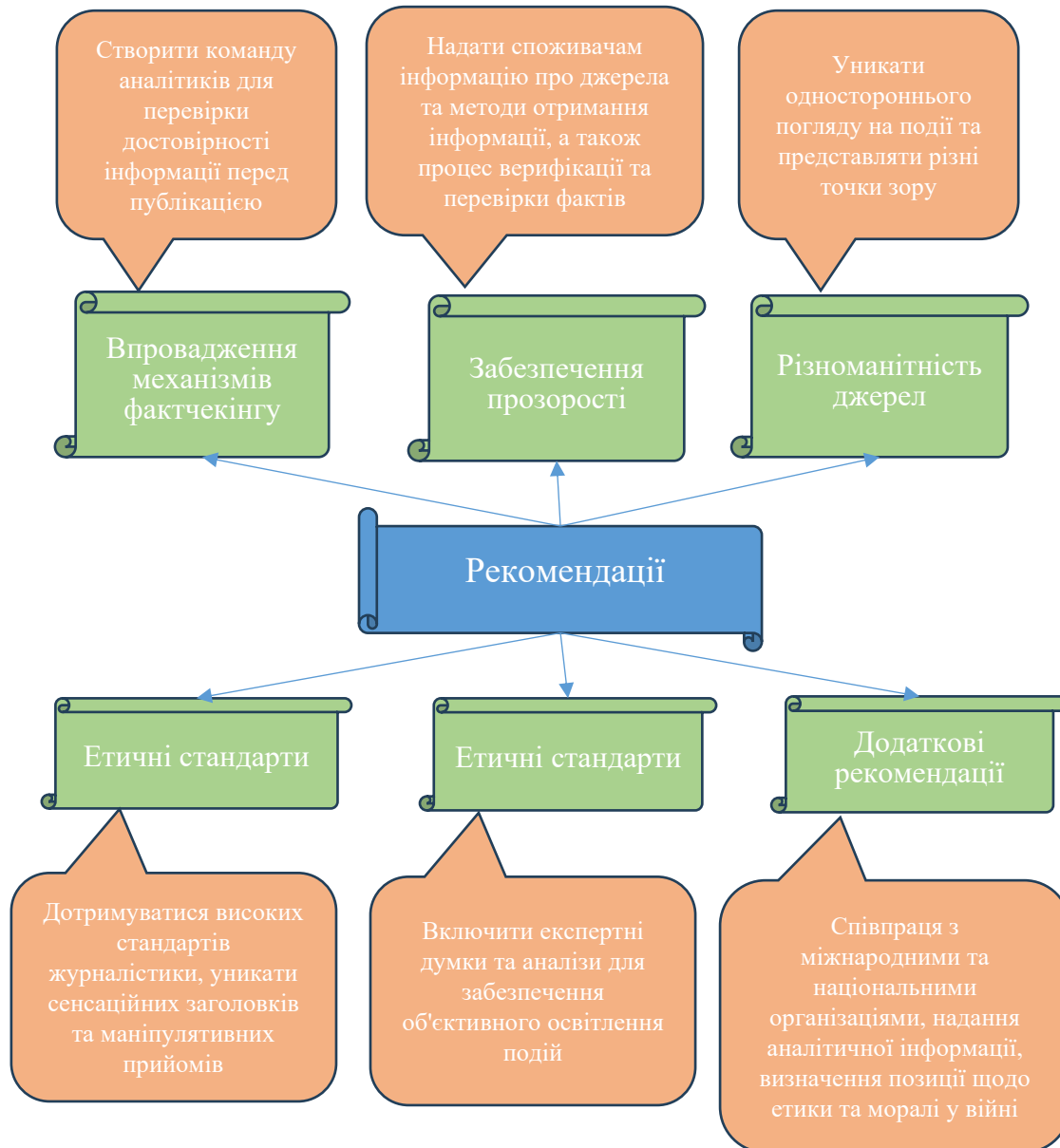

Рисунок 3.2 - Узагальнена структура напрямків розробки рекомендацій для підвищення актуальності та достовірності медіа

У висновку, забезпечення актуальності та достовірності медіа, зокрема сайту ZMINA, в умовах російсько-української війни, вимагає комплексного підходу та впровадження конкретних заходів. Передбачені рекомендації, такі як впровадження механізмів фактчекінгу, забезпечення прозорості у роботі з інформацією, акцент на різноманітності джерел та баланс у представленні поглядів, дотримання етичних стандартів та співпраця з експертами, спрямовані на підвищення довіри аудиторії та забезпечення доступу до

об'єктивної та актуальної інформації. Реалізація цих заходів є важливим аспектом для забезпечення ефективного функціонування медіа в умовах війни та забезпечення інформаційної безпеки суспільства.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. У сучасному інформаційному просторі ЗМІ відіграють важливу роль у формуванні громадської думки та сприйнятті подій. Україна, яка перебуває у стані війни, стикається з необхідністю аналізувати та перевіряти інформацію, отриману через ЗМІ. Висвітлення воєнних подій, у тому числі випадків воєнних злочинів, вимагає не лише швидкого реагування, але й забезпечення достовірності та актуальності інформації. Протягом останніх років українські правоохоронні органи демонструють високий рівень професіоналізму та ефективності у роботі з медіа-контентом під час війни. Розслідування інциденту в Бучі демонструє кілька важливих аспектів, які вказують на практичне використання медіа для перевірки актуальності та достовірності інформації. Український досвід використання медіа-контенту для розслідування актуальності та достовірності під час війни створює важливий прецедент у світовій практиці боротьби з воєнними злочинами та визначення відповідальності за них. Цей досвід підкреслює важливість співпраці між правоохоронними органами та ЗМІ для забезпечення інформаційної безпеки та прав людини під час війни.

2. В умовах російсько-української війни роль медіа, як джерела інформації, стає особливо важливою. Наприклад, сайт ZMINA, публікуючи новини та аналітику про конфлікт, відіграє суттєву роль у формуванні громадської думки. Проте, деякі читачі висловлюють стурбованість щодо актуальності та достовірності інформації на сайті. Для покращення цих аспектів, пропонуються наступні рекомендації: впровадження механізмів фактчекінгу, забезпечення прозорості, представлення різних точок зору, дотримання етичних стандартів та співпраця з експертами. Важливо пам'ятати,

що забезпечення неупередженості та об'єктивності в умовах війни є складним завданням, яке потребує постійних зусиль та вдосконалення з боку медіа. При цьому, оскільки аналіз та рекомендації щодо підвищення релевантності та довіри до ЗМІ продовжують розроблятися, важливо створити спеціальну команду аналітиків, звертати увагу на різноманітність джерел інформації та привертати увагу до необхідності дотримання етичних принципів у публікаціях. Співпраця з експертами та організаціями також відіграє важливу роль у забезпеченні об'єктивного висвітлення подій у ході ведення бойових дій та уникненні маніпуляцій.

ВИСНОВКИ

У результаті виконання роботи вирішене актуальне завдання дослідження критеріїв актуальності та достовірності медіаінформації, що сприятиме ефективному захисту суспільства від дезінформації, підтримці суспільної стабільності, довіри до державних інституцій, забезпеченню етичних стандартів журналістики, а також зміцненню національної безпеки в умовах інформаційних викликів сучасності.

У процесі виконання роботи отримані такі основні результати:

1. Проведено аналіз сутності та функцій медіа в умовах воєнного стану, зокрема після впровадження Закону України «Про медіа» від 31 березня 2023 року. Цей закон відображає важливий етап у розвитку медійної сфери, адаптуючи її до сучасних реалій та переглядаючи підходи до регулювання і функціонування медіа. Закон визначає терміни, такі як «медіа», «друковане медіа» та «онлайн-медіа», що сприяє розвитку онлайн-журналістики, важливої під час воєнного конфлікту. Також закон запроваджує контроль за дотриманням законодавства через Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення, підвищуючи відповідальність медійних суб'єктів та забезпечуючи свободу слова, об'єктивність і достовірність інформації. Розглянуто поняття актуальності та достовірності медіаінформації і відповідні критерії. У сучасному інформаційному суспільстві, особливо в умовах війни, ці аспекти стають критичними. Медіа мають забезпечувати об'єктивність та правдивість інформації, тоді як користувачі повинні вміти оцінювати достовірність та актуальність інформації. Це завдання вимагає критичного мислення та аналітичних навичок, враховуючи якість інформації, актуальність, об'єктивність, точність, повноту та відсутність маніпуляцій. Проведено аналіз впливу неправдивої та неактуальної інформації на суспільство, підкреслюючи важливість критичного мислення при оцінці достовірності та актуальності медіаінформації. Необхідно забезпечувати якість, актуальність та стійкість інформації, уникаючи поширення

неперевіреної та маніпулятивної інформації. Медіа мають дотримуватися найвищих журналістських стандартів, а користувачі повинні розвивати навички критичної оцінки інформації..

2. Дослідження показало, що функціонування медіа під час воєнного стану є критично важливим для національної безпеки та суспільної стабільності. Медіа мають оперативно і правдиво інформувати населення, боротися з дезінформацією та пропагандою, підтримувати державні заходи і моральний дух громадян. Критерії актуальності та достовірності інформації забезпечують ефективну комунікацію та збереження довіри, впливаючи на суспільні настрої та стабільність. Дослідження типів та джерел медіаінформації вказує, що різноманітність джерел є важливим фактором для оцінки якості інформації. Традиційні ЗМІ, соціальні мережі, блоги та інші платформи мають різні рівні надійності та швидкості поширення інформації. В умовах воєнного стану особливо важливо враховувати походження та тип медіа для визначення достовірності та актуальності повідомлень. Надійні джерела забезпечують перевірену інформацію, тоді як менш надійні можуть поширювати дезінформацію та фейки. Виявлено, що поширення фейків та пропаганди в ЗМІ під час війни в Україні є серйозною проблемою, яка впливає на суспільство. Фейки та пропаганда маніпулюють свідомістю людей і шкодять суспільству, засмічуючи інформаційний простір та ускладнюючи прийняття об'єктивних рішень. Необхідно боротися з цими явищами шляхом підвищення медіаграмотності населення, вдосконалення механізмів перевірки інформації та зміцнення незалежності ЗМІ. Методи верифікації медіаінформації є ключовим для визначення її актуальності та достовірності. Критичний аналіз та різні методи перевірки збільшують ймовірність отримання точних і об'єктивних даних. Важливо враховувати контекст і можливі упередження, використовуючи різні методи верифікації для формування повної картини. Критичне мислення є необхідним для розрізнення правди від неправди в інформаційному середовищі.

3. Визначено, що у сучасному інформаційному просторі ЗМІ мають вирішальне значення для формування громадської думки, особливо в умовах війни в Україні. Під час висвітлення воєнних подій та злочинів важливо забезпечити швидкість і достовірність інформації. Останні роки показали професіоналізм українських правоохоронних органів у роботі з медіа-контентом під час війни. Розслідування подій у Бучі демонструє важливість використання медіа для перевірки фактів. Український досвід створює важливий прецедент у світовій практиці боротьби з воєнними злочинами, підкреслюючи необхідність співпраці між правоохоронними органами та ЗМІ для забезпечення інформаційної безпеки. Під час російсько-української війни роль медіа як джерела інформації є особливо важливою. Наприклад, сайт ZMINA, публікуючи новини про конфлікт, впливає на громадську думку, хоча деякі читачі стурбовані достовірністю інформації. Для покращення цих аспектів рекомендується впровадження фактчекінгу, прозорість, різноманітність точок зору, дотримання етичних стандартів та співпраця з експертами. Забезпечення неупередженості та об'єктивності в умовах війни є складним завданням, що вимагає постійного вдосконалення. Створення команди аналітиків, увага до різноманітності джерел та етичних принципів у публікаціях сприятимуть об'єктивному висвітленню подій та уникненню маніпуляцій.

4. Практичне значення роботи полягає у наданні рекомендацій щодо того, як медіа впливають на сприйняття війни та які механізми можуть забезпечити достовірність та актуальність інформації під час війни, що в свою чергу сприяє підтримці інформаційної безпеки та прав людини.

5. Методи дослідження базуються на використанні методів кількісного, якісного та порівняльного аналізу відкритих наукових джерел та нормативних документів, а також інтернет-ресурсів.

6. Достовірність і обґрунтованість отриманих результатів підтверджується коректною постановкою завдання дослідження, грамотним використанням методів кількісного, якісного та порівняльного аналізу,

задовільним збігом результатів, одержаних в роботі, з відомими положеннями сучасної науки.

7. Подальші дослідження у цій області можуть включати розширений аналіз впливу медіа на суспільство під час війни, вивчення стратегій інформаційної війни та їх впливу на масову свідомість, а також дослідження ефективності різних методів перевірки достовірності та актуальності інформації, що надходить від різних медійних джерел. Крім того, можливе дослідження взаємодії між медіа та правоохоронними органами під час війни та їх роль у забезпеченні інформаційної безпеки суспільства. Такі дослідження можуть сприяти розумінню динаміки медіа у воєнних умовах та розробці стратегій для підвищення якості інформаційного простору в періоди війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бржевська З. Критерії моніторингу достовірності інформації в інформаційному просторі. *Електронне фахове наукове видання «Кібербезпека: освіта, наука, техніка»*. URL: <https://csecurity.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/96/100> (дата звернення: 01.04.2024).
2. Вночі окупанти атакували Одещину та Миколаївщину, поціливши по енергооб'єктах та будинку: є поранені. *ZMINA*. URL: <https://zmina.info/news/vnochi-okupanty-atakuvaly-odeshynnu-ta-mykolayivshhynu-poczilyvshy-po-energoobyektah-ta-budynku-ye-poraneni/> (дата звернення: 03.04.2024).
3. Журналісти дали пораду, як «вирахувати» Фейкові новина. *OBOZREVATEL NEWS*. URL: <https://news.obozrevatel.com/ukr/politics/86319-zhurnalisti-dali-poradu-yak-virahuvati-fejkovi-novina.htm> (дата звернення: 03.04.2024).
4. Земляна І. Журналіст і (НЕ) безпека. Посібник для журналістів, які працюють в небезпечних умовах. Київ: ГО «Інститут масової інформації», 2016. 192 с.
5. Каплій О. Класифікація засобів масової інформації: конституційно-правові питання / О. В. Каплій // Актуальні проблеми політики. - 2013. - Вип. 50. - С. 35-46. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2013_50_5 (дата звернення: 02.04.2024).
6. Конституція України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 02.04.2024).
7. Костенко Н. Ризики для інформаційної безпеки. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін: зб. наукових праць. Вип. 6(20) Київ: ІС НАН України, 2019. С. 147-158
8. Кримський політв'язень Тофік Абдулгазієв різко втратив вагу в челябінській в'язниці та страждає від болей у суглобах рук. *ZMINA*.

URL: <https://zmina.info/news/krymskyj-politvyazen-tofik-abdulgazyev-rizko-vratyv-vagu-v-chelyabinskij-vyaznyczy-ta-strazhdaye-vid-bolej-u-suglobah-ruk/> (дата звернення: 03.04.2024).

9. Міжнародні злочини. *Новини про права людини – ZMINA | Новини з України*. URL: <https://zmina.info/tag/mizhnarodni-zlochyny/> (дата звернення: 02.04.2024).

10. Мінченко О. Страх і ненависть в мережі: огляд сайтів, що поширюють фейки та чутки. *Watcher*. URL: <http://watcher.com.ua/2014/09/26/s-trah-i-nenavyst-v-merezhi-ohlyad-saytiv-scho-poshyryuyut-feyky-ta-chutky/> (дата звернення: 01.04.2024).

11. Наумова М. Якість та достовірність медіа-контенту як чинники перетікання аудиторії телебачення до інтернет-ресурсів. *Science and Education a New Dimension*. URL: <https://seanewdim.com/wp-content/uploads/2021/09/Quality-and-reliability-of-content-as-factors-in-the-flow-of-television-audience-to-Internet-resources-M.-Naumova.pdf> (дата звернення: 03.04.2024).

12. Палієнко А. Специфіка сприйняття медіа інформації. *DSPACE of Korolenko Poltava National Pedagogical University: Домівка*. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4462/1/Palienko.pdf> (дата звернення: 03.04.2024).

13. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#Text> (дата звернення: 03.04.2024).

14. Про інформацію. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 02.04.2024).

15. Прокопенко М. Фейк як інструмент війни. URL: <https://day.kyiv.ua/ru/article/media/feyk-kak-instrument-voyny> (дата звернення: 03.04.2024).
16. Росіяни обстріляли з артилерії Харківщину: є загиблий. ZMINA. URL: <https://zmina.info/news/rosiyany-obstrilyaly-z-artyleryiyi-harkivshhynu-ye-zagyblyj/> (дата звернення: 03.04.2024).
17. Росіяни повторно вдарили по Харкову: поранені двоє рятувальників та поліцейський → ZMINA. URL: <https://zmina.info/news/rosiya-povtorno-vdaryly-po-harkovu-poraneni-dvoje-ryatuvalnykiv-ta-policzejskyj/> (дата звернення: 03.04.2024).
18. Спесивцева О. Наслідки поширення неперевіреної інформації: поради для медіа. *Центр демократії та верховенства права* -. URL: <https://cedem.org.ua/consultations/neperevirena-informatsiya/> (дата звернення: 01.04.2024).
19. Харитоненко О., Савенкова Л., Шевчук С. Огляди закордонних медіа та інформаційна політика України під час війни в 2022–2023 рр.: погляд редактора. *Головна сторінка DSpace*. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/44124/Ohliady%20zakordonnykh%20media.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 03.04.2024).
20. Цельєв О. Діяльність ЗМІ під час воєнного стану. *ПРАВО В УМОВАХ ВІЙНИ*. URL: <https://law-in-war.org/diyalnist-zmi-pid-chas-voyennogo-stanu/> (дата звернення: 03.04.2024).
21. Чернецька С. ЗМІ і війна: особливості поширення інформації та фото під час воєнного стану. *Платформа прав людини*. URL: <https://ppl.org.ua/zmi-i-vijna-osoblivosti-poshirennya-informacii-ta-foto-pid-chas-voyennogo-stanu.html> (дата звернення: 03.04.2024).
22. О. Білоусенко <https://detector.media/authors/1325/> (дата звернення: 22.03.2024).

23. Балинський І. О. Українські політичні Інтернет-комунікації у світовому контексті : дис. канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.06 / Ігор Олексійович Балинський . – Київ : Б.в., 2009 . – 203 с.

24. О. Довженко https://glavcom.ua/authors/otar_dovgenko.html (дата звернення: 22.03.2024).

25. Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану в Україні. З досвіду роботи Комісії з журналістської етики: Аналітично-довідковий збірник / За заг. ред. Л. Кузьменко, Л. Куц, М. Дворового, О. Погорелова. – К.: Комісія з журналістської етики, 2022 – 90 с.

26. [Білий список ІМІ за перше півріччя 2024 року: увішли 11 медіа | Інститут масової інформації \(imi.org.ua\)](#) (дата звернення: 22.03.2024).